

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Облік та внутрішньогосподарський контроль запасів на
ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства
резерву України»**

Здобувачки Гребенюк А.О.

4 курсу 431 групи

**Керівники: к.е.н. Зеленьак В.В.
доц. Маркова Т.Д.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”14“ червня 2023 р., протокол №18.

Завідувачка кафедри цифрових технологій фінансових операцій

_____ проф. Ткачук Г.О.

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки бізнесу і контролю

Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти “бакалавр”

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Освітня програма “Облік і аудит”

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Зав. кафедри
цифрових технологій
фінансових операцій**

“ — ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Гребенюк Анастасії Олександрівни

-
1. Тема роботи: ***«Облік та внутрішньогосподарський контроль запасів на ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України»***

Затверджена наказом ОНТУ від 07 квітня 2023 р. наказ № 139-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***14 червня 2023 р.***
 3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки***
-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Економічна сутність та методологія обліку запасів. Економічний аналіз діяльності ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України. Організація обліку запасів на підприємстві. Висновки та пропозиції.***

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) –

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи,що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2023 р.

Керівники _____ к.е.н. Зеленьак В.В.

_____доц. Маркова Т.Д.

Завдання прийняв до виконання_____Гребенюк А.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	15.02.23 - 20.04.23	
2. Економічний аналіз діяльності підприємства	21.04.23 - 15.05.23	
3. Організація обліку оборотних запасів на підприємстві	16.05.23 - 05.06.23	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	06.06.23 - 13.06.23	

Здобувач-дипломник _____Гребенюк А.О.

Керівники роботи _____к.е.н. Зеленьак В.В.

_____доц. Маркова Т.Д.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Гребенюк А.О. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему: «Обліку та внутрішньогосподарський контроль запасів на ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України.

Мета даної роботи полягає в розкритті питань економічної сутності, складу, класифікації, методології обліку та контролю запасів на підприємстві та пошуку шляхів їх вдосконалення у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Національними П(с)БО та іншими нормативно-правовими документами, що регулюють їх облік та контроль.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

Перший розділ присвячений економічній сутності обліку запасів на підприємствах України.

В другому розділі надано техніко-економічну характеристику ДП «Куліндорівський КХП» та здійснено економічний аналіз запасів підприємства за два роки.

Третій розділ роботи присвячений особливостям обліку запасів на досліджуваному підприємстві та пошуку напрямків удосконалення організації їх обліку.

В завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані висновки та пропозиції щодо удосконалення організації та методики обліку та контролю запасів на ДП «Куліндорівський КХП».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	- 122 с.;
таблиць	- 15;
рисунків	- 9;
додатків	- 7.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП.....	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ.....	8
1.1. Економічна сутність, склад і характеристика, класифікація та оцінка запасів	8
1.2. Бухгалтерський облік запасів відповідно за П(С)БО.....	18
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «КУЛІНДОРІВСЬКИЙ КХП» ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ	37
2.1. Техніко-економічна характеристика ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України.....	37
2.2. Економічний аналіз запасів.....	40
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ДП «КУЛІНДОРІВСЬКИЙ КХП» ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ	66
3.1. Організація бухгалтерського на підприємстві.....	66
3.2. Облік запасів на ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ... ..	105

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва є забезпечення його предметами праці – запасами (сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, комплектуючими виробами тощо), з яких або за допомогою яких здійснюється виробництво продукції. Відмітною особливістю їх є одноразове використання в процесі виробництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення

Від достовірності та об'єктивності відображення в бухгалтерському обліку й звітності операцій із запасами залежить правильність визначення основних показників, які характеризують результати господарської діяльності та реальний фінансовий стан підприємства (залишки оборотних коштів, темпи їх обігу, собівартість, прибуток, рентабельність та ін.). Тобто від достовірності об'єктивності, правдивості та повноти відображення господарських фактів, пов'язаних із

Здобувачка	Гребенюк А.О.			КРБ.ЦТФО.139-03.1.2			
Керівник	Зеленяк В.В.			Текстова частина	Стад		Стор.
	Маркова Т.Д.					5	122
Зав.каф.	Ткачук Г.О.				ОНТУ		

рухом запасів, залежить правдивість і неупередженість усіх суттєвих для користувачів показників.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження у кваліфікаційній роботі полягає в дослідженні питань економічної сутності, складу та класифікації, методології обліку, аналізу та аудиту запасів.

Досягнення поставленої мети обумовлене вирішенням таких завдань:

- розглянути сутність, класифікацію та методи оцінки запасів;
- дослідити нормативну базу, що регулює питання обліку і аналізу запасів;
- вивчення сучасних методик проведення аналізу запасів;
- проведення економічного аналізу запасів на ДП «Куліндорівський КХП»;
- вивчення особливостей організації обліку на підприємстві та обліку запасів на ДП «Куліндорівський КХП»;

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є ДП «Куліндорівський КХП», а предметом дослідження – облік та контроль запасів.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведених досліджень полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення організації обліку та контролю запасів. Рекомендації та пропозиції відображені у кваліфікаційній роботі були прийняті на розгляд керівництва ДП «Куліндорівський КХП».

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи становить **122** сторінок, містить **15** таблиць, **9** рисунків, **7** додатків, список використаних джерел складає **48** найменувань на **4** сторінках.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

1.1. Економічна сутність, склад, характеристика, класифікація та оцінка запасів

Основною виробництва в будь-якій галузі економіки є постійна наявність в необхідних розмірах запасів, які повністю споживаються у процесі виробництва і переносять свою вартість на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг), впливаючи таким чином на результат діяльності підприємства.

В сучасних умовах господарювання забезпечення ефективного розвитку підприємств та зростання їх виробничого потенціалу вимагає створення якісно нової системи управління матеріальними ресурсами, і перш за все, запасами підприємства.

Запаси є складовою частиною групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси. У складі економічних ресурсів запаси можна представити у вигляді рис.1.

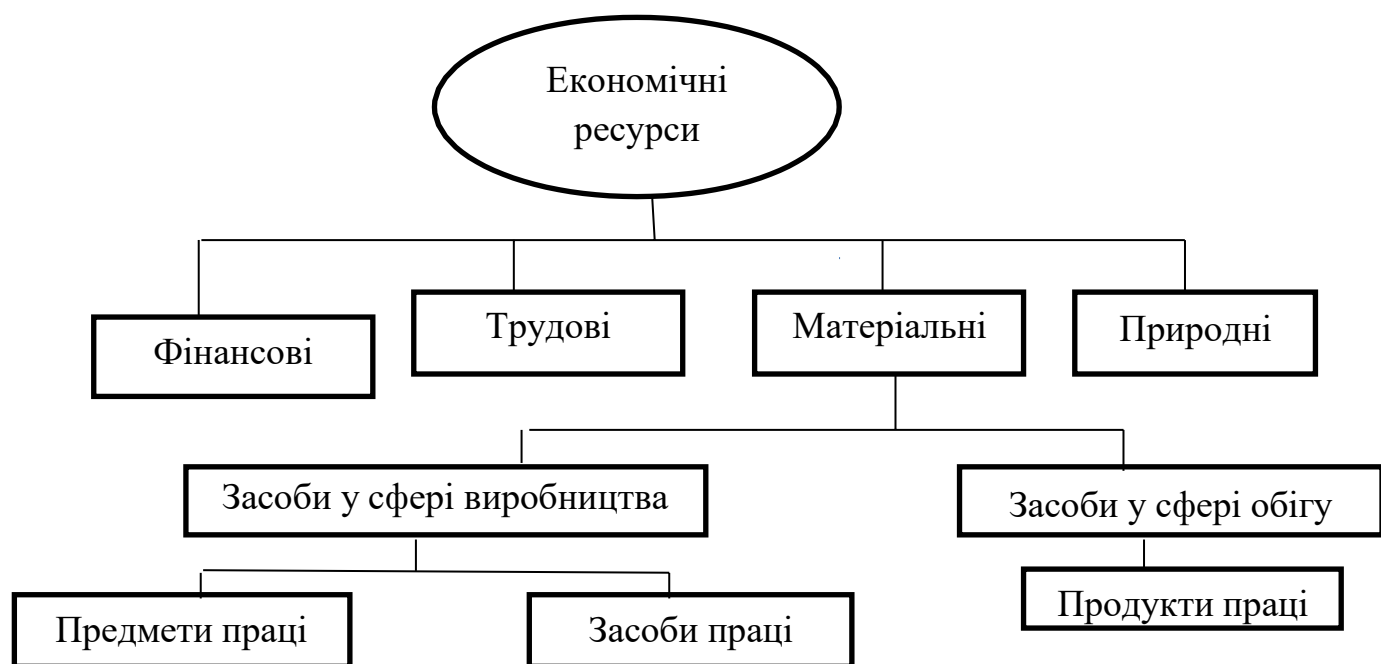

Рис. 1. Запаси у складі економічних ресурсів

В обліковій літературі зустрічаються багато різних понять, пов'язаних із запасами, проте, слід врахувати, що кожне з них має власне тлумачення. Так, в обліковій літературі часто застосовуються поняття «виробничі запаси», замінене поняттям «матеріали». Деякі автори при визначенні поняття «матеріальні оборотні активи» застосовують термін «цінності». Однак, поняття «цінність» є описовою

категорією, ознакою, якісним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, які мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди.

В Україні визначення терміну «запаси» наведені у П(С)БО 9 «Запаси», відповідно до п.4 якого «запаси – активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та послуг, а також управління підприємством». Необхідно відзначити, що крім П(С)БО 9 в Україні існують інші нормативні документи, спрямовані на регулювання обліку запасів, які наведені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення терміну «Запаси» в нормативних документах

№	Автор	Визначення
1	П(С)БО 2	Чітко вказано «у статті «Запаси» показується вартість запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу»
2	П(С)БО 9	Виробничі запаси – сировина, основні матеріали, що комплектують вироби і інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб.
3	П(С)БО 16	Визначає склад собівартості продукції. У п.12 стандарту визначено, що «вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин»
4	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	Розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна і допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, НЗВ, ГП, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи. Проте в них термін «виробничі запаси» відсутній. Розкривається порядок формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті.
5	План рахунків Бухгалтерського обліку	Якщо розглянути План рахунків бухгалтерського обліку, то у ньому передбачено рахунок 20 «Виробничі запаси» який призначено для «узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва»

Запаси відносять до складу оборотних активів, тому що вони можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах.

Саме ж застосування терміну «матеріально-виробничі запаси» пов'язано з певними суперечливими моментами, адже матеріальними запасами є не тільки предмети праці, але й засоби праці. Тому це поняття є ширшим, оскільки охоплює усі активи, що мають матеріальну форму та використовуються у виробничому процесі.

Терміни «товарно-матеріальні активи» і «товарно-матеріальні запаси» не досить прийнятні для застосування з причини охоплення ними активів, що мають матеріальну форму, які можуть бути як оборотними, так і необоротними. При цьому акцент робиться на можливість продажу таких активів.

Певні протиріччя пов'язані із використанням терміну «предмети праці». Поняття «предмети праці» достатньою мірою відповідає сутності елементів виробництва, що піддаються обробці.

Поряд з цим не можна не враховувати існування терміну «запаси», який згідно з П(С)БО 9 «Запаси», об'єднує основні складові оборотних матеріальних активів. Використання цього терміну викликає певні протиріччя, які пов'язані із його тлумаченням в обліковій літературі. Так більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва, зберігання на випадок необхідності.

В табл. 1.2. представлені визначення поняття «Запаси» різних авторів.

Таблиця 1.2 - Визначення виробничих запасів в обліковій літературі

№	Автор	Визначення
1	Ф.Ф. Бутинець [38]	Виробничі запаси – активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством
2	І.А. Бланк [11]	Запаси товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) – виробничі запаси (запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів) і запаси готової продукції
3	А.А. Оглобін [26]	Виробничі запаси – сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не вступили ще у виробничий процес

4	А.А. Шомштейн [41]	Виробничі запаси – сировина, матеріали, напівфабрикати та інші, що поступили на склади підприємства, тобто виробництва, що вступили в сферу, але що ще не знаходяться в процесі виробничого споживання
5	В.В. Іванієнко [17]	Виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що знаходяться на складах фірми (сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що комплектують вироби, паливо і пальне, тара і тарні матеріали, запасні частини для ремонту, інструменти та інше), призначені для виробничого споживання, але що ще не поступили у виробництво
6	І.Б. Швець [39]	Виробничі запаси є матеріальними оборотними активами підприємств, є головною умовою здійснення необхідного виробничого процесу
7	П.С. Безруких [9]	Під виробничими запасами розуміють різні речові елементи виробництва, що використовуються в якості предметів праці у виробничому та іншому господарчих процесів
8	В.М. Бойко [10]	Під виробничими запасами розуміють засоби виробництва, що надійшли на підприємство і ще не використовуються у виробничому процесі
9	А.Б. Борисов [12]	Виробничі запаси уявляють собою сукупність усіх матеріалів, які має підприємство, частина оборотних засобів підприємства, які ще не включені у процес виробництва, але надійшли на робочі місця
10	В.В.Сонко [32]	Під виробничими запасами розуміють накопичені ресурси,що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва
11	Р.В. Кружкова В.А., Дасєнічева та ін. [23]	Під виробничими запасами розуміють матеріальні цінності, що знаходяться на складі підприємств виробничої сфери і призначені для подальшого використання; товарні запаси – матеріальні цінності, які знаходяться на складі, але призначені для продажу, але обидва види запасів представляють собою складські запаси
12	М.С. Пушкар [31]	Під виробничими запасами розуміють запаси засобів виробництва, які знаходяться на складах суб'єкта господарювання і необхідні для забезпечення безперервного виробничого процесу, причому це лише ті предмети праці, які ще не задіяні у процесі виробництва і зберігають свою натурально-речову форму
13	В. Стівенсон [34]	Під матеріально-виробничими запасами розуміють «резерв матеріальних цінностей підприємства»
14	Н. Білова, А. Боброта ін. [33]	Виробничі запаси – матеріали, паливо, запасні частини, насіння, корма, а також малоцінні і швидкозношувані предмети. Виробничі запаси беруть участь у виробництві і використовуються впродовж операційного циклу
15	В.В. Ковальов [19]	Виробничі запаси вважає частиною оборотних засобів підприємства. Визначає, що до їх складу входить сировина, матеріали, МШБ, незавершене виробництво, готова продукція та товари для перепродажу
16	Р.Б. Чейз, Н.ДЖ. Еквілайн та Р.Ф. Якобс [36]	Підрозділяють виробничі запаси на сировину, готову (кінцеву) продукцію, комплектуючі, допоміжні матеріали і незвершене виробництво

Проаналізувавши погляди сучасних економістів на економічну категорію «запаси» (табл. 1. 2) можна зауважити, що, наприклад, у роботах Ф.Ф. Бутинця [38] не відображаються джерела покриття витрат на виробничі запаси. У роботах А.А. Оглобіна [26] виробничі запаси розглядаються з точки зору витрат підприємства на їх придбання, що нівелює таку характерну особливість запасів, як частина оборотних активів підприємства. Такі економісти, як В.В. Іванієнко [17] і А.А. Шомштейн [41] розглядають виробничі витрати як сукупність певних видів сировини і матеріалів, проте, не вказують на терміни їх споживання та джерела фінансування. Б. Швець не розкриває економічну природу виробничих запасів, а вважає їх частиною оборотних активів і чинником виробничого процесу [39]. В.М. Бойко вважає виробничими запасами засоби виробництва, які ще не використані у виробничому процесі, проте, таке визначення, на нашу думку, є досить узагальненим і не дає можливість чітко відокремити виробничі запаси у структурі активів підприємства [10]. А.Б. Борисов пропонує вважати виробничими запасами частину оборотних засобів підприємства, які ще не використані, проте надійшли на робочі місця [12]. На нашу думку таке визначення має досить обмежені критерії, тому що не зрозуміло яким чином класифікувати запаси, які зберігаються на складі для виробничих потреб. У той же час, Р.В. Кружкова, В.А. Даєнічева та ін. [23] виробничими запасами вважають саме запаси на складах підприємства і також не має вказівок стосовно термінів використання запасів та джерел використання. Досить ґрунтовним, на наш погляд, є визначення виробничих запасів надане Н.Білова, А. Боброва та ін.[33], які вказують на склад та терміни використання виробничих запасів, проте, у їх визначенні також відсутні рекомендації стосовно джерел відшкодування витрат на їх придбання. Проведені дослідження показують, що ряд авторів до виробничих запасів, як частини предметів праці не відносять малоцінні швидкозношувані предмети [17] та незавершене виробництво [9].

Така відмінність у трактуванні свідчать про те, що розкриття суті будь-якої економічної категорії залежить від вибраного підходу до її визначення.

Серед них праці д.е.н, проф. В.К. Радостовця, присвячені проблемам обліку товарно-матеріальних цінностей, шляхом удосконалення обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції, робіт та послуг.

На відміну від існуючих визначень, запропоноване поняття «виробничі запаси» підкреслює матеріальну та витратну природу виробничих запасів, одночасно з цим відокремлює їх від сукупних матеріальних ресурсів підприємства,

визначає джерела відшкодування їх вартості.

Запаси відносять до складу оборотних активів, тому що вони можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

Застосування терміну «матеріально-виробничі запаси» пов'язано з певними суперечливими моментами, адже матеріальними запасами є не тільки предмети праці, але й засоби праці. Тому це поняття є ширшим, оскільки охоплює усі активи, що мають матеріальну форму та використовуються у виробничому процесі.

Терміни «товарно-матеріальні активи» і «товарно-матеріальні запаси» не досить прийняті для застосування з причини охоплення ними активів, що мають матеріальну форму, які можуть бути як оборотними, так і необоротними. При цьому акцент робиться на можливість продажу таких активів.

Певні протиріччя пов'язані із використанням терміну «предмети праці». Поняття «предмети праці» достатньою мірою відповідає сутності елементів виробництва, що піддаються обробці.

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах.

Поряд з цим не можна не враховувати існування терміну «запаси», який згідно з П(С)БО 9 «Запаси», об'єднує основні складові оборотних матеріальних активів. Використання цього терміну викликає певні протиріччя, які пов'язані із його тлумаченням в обліковій літературі. Так більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва, зберігання на випадок необхідності. Тобто поняття «запас» є досить специфічним. Не дивлячись на те, що термін «товарно-виробничі запаси» є найбільш прийнятним у застосуванні термін «запаси» набув широкого вжитку.

Запаси – це оборотні активи підприємства, які використовуються переважно в одному операційному циклі діяльності підприємства або в період одного року.

Методологічні засади формування інформації про визнання, оцінку запасів та їх розкриття у фінансовій звітності визначено у П(С)БО 9 «Запаси». Згідно П(С)БО 9 запаси – це активи які:

- зберігаються для подальшого продажу за умов звичайної господарської

діяльності (товари, готова продукція);

- перебувають у процесі виробництва з метою дальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво);

- зберігаються для споживання під час виробництва продукції та надання послуг, а також для управління підприємством (сировина, основні і допоміжні матеріали).

З метою обліку запаси групують так:

- сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб;

- готова продукція, виготовлена на підприємстві, призначені для продажу. При цьому вона має відповідати технічним і якісним характеристикам, що передбачаються договором чи іншим нормативно-правовим актом;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, які придбані та зберігаються на підприємстві з метою подальшої реалізації;

- малоцінні і швидкозношувані предмети, які використовуються не більше одного року чи нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;

- молодняк тварин і тварин на відгодівлі, продукція сільського і лісового господарства;

- незавершене виробництво у вигляді незавершеної обробки і складання деталей, вузлів, виробів і незавершених технологічних процесів.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що загальновизнаною є типова класифікація виробничих запасів за їх призначенням та роллю у виробничому процесі підприємства. Таку класифікацію називають економічною.

За економічним призначенням і функціональною роллю у процесі виробництва виробничі запаси підприємств поділяють на такі групи:

- матеріали (в тому числі основні та допоміжні);

- паливо

- тара і тарні матеріали;

- будівельні матеріали;

- запасні частини;

- інші матеріали.

Запаси визнаються підприємством за таких умов:

- при ймовірності того, що підприємство отримає в майбутньому економічні

вигоди, пов'язані з їх використанням;

- їх вартість може бути достовірно визначено.

Більш детальну класифікацію можна побачити в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 - Класифікація запасів та їх характеристика

№ з/п	Класифікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
1.	За призначенням та причинами утворення	Постійні	Частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
		Сезонні	Запаси, що утворюються, при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
2.	За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства
		У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
		В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу і ще не отримана, знаходиться в дорозі
3.	За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованим обсягом запасів, необхідним для забезпечення безперервної роботи підприємства
		Понаднормові	Запаси, що перевищують їх нормативну кількість
4.	За наявністю на початок і кінець звітного періоду	Початкові	Величина запасів на початок звітного періоду
		Кінцеві	Величина запасів на кінець звітного періоду
5.	Відносно балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі
		Позабалансові	Запаси, що належать підприємству і знаходяться у нього через певні обставини
6.	За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості
		Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які не можливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрати первісної вартості таких запасів
7	За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві
		Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися в друге у виробництві
8.	За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
		Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві.
9.	За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться в процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)

9	За сферою використання	У сфері обсягу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу (готова продукція, товари)
		У невиробничій сфері	Запаси, що використовуються у виробництві
10.	За складом і структурою	Запаси виробничі (предмети і засоби праці)	Запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
		Засоби незавершеного виробництва (предмети праці)	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та неприйнята відділом технічного контролю
		Запаси готової продукції (продукти праці)	Продукція закінчена виробництвом, що прийнята відділом технічного контролю і знаходяться на складі
		Запаси товарні (продукти праці)	Товари, що знаходяться у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі

Така класифікація запасів забезпечує виконання основних завдань обліку та контролю запасів серед яких:

- забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів;
- контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки;
- забезпечення відповідності складських запасів нормативом;
- достовірна оцінка запасів;
- розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків;
- відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів у системі бухгалтерського обліку тощо.

Перераховані завдання сприяють формуванню інформації для управління запасами. В питанні управління запасами важливою є інформація щодо формування необхідного обсягу та складу товарно-виробничих запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з одночасною мінімізацією поточних витрат з обслуговування та забезпечення ефективного контролю за їх рухом. В цілях управління облікова інформація використовується для:

- визначення принципових підходів до формування запасів підприємства;
- щоденного отримання інформації про надходження та витрачання запасів у розрізі їх кількості, якості та матеріально відповідальних осіб;
- аналізу наявності та руху запасів у попередніх періодах;

- безперервної оцінки реальної вартості запасів на складі, та проведення аналізу ефективності використання запасів;
- оптимізації обсягу закупівлі запасів, виявлення резервів зниження витрат, пов'язаних із заготівлею запасів;
- оптимізації обсягу основних груп запасів;
- вибору методу оцінки запасів при їх вибутті, який найкраще підходить для підприємства;
- створення ефективної системи контролю за рухом запасів на підприємстві.
- контролю за дотриманням встановлених підприємством норм запасів;
- підвищення достовірності відображення на рахунках аналітичного обсягу господарських операцій з надходження та витрачання запасів;
- своєчасного складання та подання звітності про рух запасів.

Оцінка запасів відіграє значну роль при формуванні облікової політики.

Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку у звітному бухгалтерському балансі матеріальні цінності оцінюють за мінімально можливою вартістю, яку отримують порівнянням фактичної собівартості придбаних запасів з їх ринковими цінами на момент складання звітного балансу.

Для відображення запасів товарно-матеріальних цінностей у звітному балансі в міжнародній практиці використовують методи оцінки за вартістю:

- первісною, до якої входять витрати на придбання конкретного об'єкта;
- відновною, яка є сумою грошових коштів, що необхідно було б сплатити в певний момент в разі заміни об'єкта відповідним іншим об'єктом;
- чистою реалізацією – ціною продажу за вирахуванням торгових витрат і розумного прибутку;
- приведеною - дисконтованою величиною майбутніх надходжень грошових коштів, які як очікується може принести реалізація певного предмета в ході звичайної « комерційної операції».

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» в балансі відображаються за:

- первісною вартістю - сума фактичних витрат на їх придбання або виготовлення;
- чистою вартістю реалізації запасів - це очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію;
- справедливою вартістю - сума, за якою можна обміняти актив чи погасити

заборгованість за операцією між проінформованими, зацікавленими та незацікавленими сторонами.

На практиці для відображення в бухгалтерському балансі і фінансовій звітності запасів товарно-матеріальних цінностей у грошовій оцінці використовують ціни:

1. Історичні, або ціни придбання, які були актуальними минулому, тобто в момент отримання запасу;
2. Поточні, що використовуються в момент виконання оцінки;
3. Ціни відтворення, або репродукційні – це ціни передбачення визначених складових, відповідних у момент, коли цю складову буде замінено.

При надходженні запасів на підприємство їх первісна вартість визначається залежно від способу надходження на підприємство. Запаси можуть надходити на підприємство в результаті:

- придбання за грошові кошти та їх еквівалентами;
- виготовлення власними силами підприємства;
- внесення до статутного капіталу;
- безоплатного одержання;
- придбання в результаті обліку на подібні активи;
- придбання в результаті обліку на неподібні активи;
- виявлення як надлишок при інвентаризації.

При відпуску запасів у виробництво з виробництва, продажу та іншому вибутті згідно з п.16 П(С)БО 9 «Запаси» їх оцінка здійснюється за одним із методів:

- ідентифікованої собівартості;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних витрат;
- ціни продажу.

1.2. Бухгалтерський облік запасів відповідно до П(С)БО

1.2.1. Документальне оформлення надходження та вибуття запасів. Загальна схема документообігу

Виробничі запаси надходять на склади підприємства з різних джерел: від постачальників відповідно до укладених договорів на поставку, в яких зазначено

найменування матеріальних ресурсів; обсяги й строки поставок, ціни, способи доставки та інші дані; від оприбуткування запасів, виготовлених у своїх виробничих підрозділах; у повернення запасів із виробничих підрозділів на склади; оприбуткування відходів виробництва; залишків, виявлених при інвентаризації; оприбуткування запасів, отриманих від ліквідації основних засобів і малоцінних та швидкозношуваних предметів; надходження через підзвітних осіб. Кожна господарська операція щодо надходження запасів повинна бути оформлена відповідним первинним документом визначеної форми. Документи можуть бути однорядковими чи багаторядковими, що залежить від способу обробки даних про рух матеріалів. (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 - Первинні документи з обліку запасів

Форма документу	Назва документу	Призначення документу
М-1	Журнал облік вантажів, що надійшли	Застосовується для реєстрації транспортних документів пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства
М-2	Довіреність	Призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
М-2 а	Акт списання бланків довіреностей	Призначений для списання використаних бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрацій довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей та розписки в їх отриманні
М-4	Прибутковий ордер	Використовують на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів, отриманих з переробки
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується. при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника або коли виробничі запаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження запасів і виправлення листа-претензій постачальнику
М-8,9, 28, 28 а	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманнями встановлених лімітів їх відпуску. Зазначається місячний ліміт відпуску певному цеху
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	Заповнюється при разовому відпуску запасів для виробничих та господарських потреб
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Використовують для разового відпуску запасів всередині підприємства

М-12	Картка складського обліку матеріалів	Використовують для обліку виробничих запасів на складі.
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
М-16	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць запасів
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	Складається завскладом у разі виявлення відхилень фактичного залишку, виробничих запасів від встановлених норм
М-19	Матеріальний звіт	Склад матеріально-відповідальних осіб і передається до бухгалтера, відображає рух запасів на складі за певний період
М-26	Довіреність (бланк суворого обліку)	Призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
63	Рахунок-фактура	Використовується для розрахунків між постач. та покупцями за відвантажені (відпущені) товари
1-ТН	Товарно-транспортна накладна	Призначена для обліку поставок запасів та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом. Використовується для якісного та кількісного приймання запасів
-	Акт закупки ТМЦ	Використовується при закупівлі запасів підзвіті особами у фізичних осіб на ринку та в ін. місцях торгівлі. Форма Акту повинна бути затверджена наказом про облік. політику. При оформленні в ньому обов'язково зазначаються паспортні дані та ідентифікаційний код продавця

Матеріальні цінності надходять від постачальників разом із супровідними документами, з яких видно коли, в якому обсязі, якої якості, за якою ціною вони відправлені. Працівники відділу постачання перевіряють цю інформацію та порівнюють її з умовами договору. Якщо між даними договору та фактичними даними постачальника немає розходжень, то матеріальні цінності приймаються завідувачем складу, який кожний номенклатурний номер цінностей записує в прибутковий ордер (ф. М-4).

При доставці запасів автотранспортом приймання може здійснюватись на підставі товарно-транспортної накладної, в якій завідувач складу проставляє штамп і зазначає, що всі цінності ним прийняті на склад. Ця накладна є підставою для подальшого відображення факту надходжень цінностей у відповідності картки складського обліку. При цьому прибуткові ордери можуть не вестися (за бажанням завскладу). Відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» постачальник повинен видати покупцю, крім загальноприйнятих докумен-

тів (рахунки, фактури, накладні), податкову накладну, форму і порядок якої затвердила Головна податкова адміністрація України. В цій накладній, крім вартості матеріальних цінностей, відображається ставка та сума податку на додану вартість. Лише ця накладна дає право покупцю, як зареєстрованому платнику податку, отримати податковий кредит зі сплати податку на додану вартість постачальнику при придбанні матеріальних цінностей, робіт чи послуг.

У випадку, коли між даними постачальника та фактично отриманими запасами виявлено розбіжності у кількості і в якості матеріалів (нестача або лишки), необхідно:

- при прийманні вантажів вимагати у перевізника складання комерційного акта, який дає право покупцю пред'являти претензію на суму недостачі;
- при прийманні на складі скласти акт про приймання матеріалів (ф. М-7) при виявленні розбіжностей у кількості та якості вантажів та у випадку надходження вантажів без платіжних документів.

Акт про приймання матеріалів складається комісією, до склад якої включається завскладу, представник відділу постачання, бухгалтерії та інші, а також незацікавлена особа. Акт є підставою для оприбуткування фактичної наявності матеріальних цінностей.

У всіх випадках при одержанні від сторонніх організацій вантажів експедитор повинен пред'явити довіреність (ф. М-2), в якій зазначається прізвище, ім'я, по батькові, реквізити паспорта, перелік цінностей та їх кількість; вона також містить підпис пред'явника і завірена печаткою та підписом керівника організації.

Надходження вантажів від постачальників реєструється в спеціальному журналі (ф. М-1).

Надходження матеріальних цінностей від власних виробничих підрозділів оприбутковується на основі накладних (ф. М-13). Так само оформляється продукція допоміжних та обслуговуючих виробництв, матеріали, отримані від ліквідації основних засобів, відходи від браку, невикористані у виробництво матеріали, металобрухт тощо.

Цінності, які надійшли за договором на зберігання від сторонніх організацій чи фізичних осіб, помилково надійшли на адресу підприємства та прийняті в переробку, оприбутковуються на основі супровідних документів і їх облік ведеться на забалансовому рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні» субрахунок 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні».

Матеріальні цінності, які надходять на підприємство без товаросупровідних документів постачальника, називаються невідфактурованими поставками або матеріалами в дорозі. Вони оприбутковуються на підставі приймальних актів (ф. М-7) і відображаються записом:

Д 20 «Виробничі запаси»;

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Після надходження від постачальників документів раніше зроблений запис сторнується, а на основі документів на фактично отримані матеріали складається проводка:

Д 20 «Виробничі запаси» на фактично отримані суми цінностей;

К 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» на суму, вказану в рахунку постачальника.

Витрачання матеріальних цінностей оформляється лімітно-забірними картками, які виписуються на основі даних про випуск продукції та норм витрачання цінностей на одиницю випуску за затвердженими нормами. У лімітно-забірних картах, які виписуються на кожне найменування цінностей, вказується ліміт відпуску цінностей в натуральному вираженні (т, кг, м² тощо), а також дата, кількість відпущеного матеріалу та залишок ліміту після кожного запису про відпуск. Лімітно-забірні карти виписуються у 2-х примірниках, один з них знаходиться у завідувача складу, а другий - у одержувача матеріалів. При відпуску завідувач складу робить запис в двох примірниках й обмінюється підписами з одержувачем, що забезпечує ідентичність даних. Лімітно-забірні карти служать для контролю за дотриманням норм відпуску цінностей, забезпечують скорочення числа документів, полегшення процесу обробки даних первинного обліку.

Відпуск у виробництво оформляється вимогами, якщо на підприємстві відсутній порядок лімітування, а також при відпуску цінностей на ремонт, господарські потреби та ін.

При передачі матеріальних цінностей з одного структурного підрозділу підприємства в інший виписується накладна, яка одночасно служить документом на списання в одному підрозділі та оприбуткування - в іншому. На підприємствах, які ведуть нормативний метод обліку витрат на виробництво, понадлімітний відпуск матеріалів здійснюється на основі спеціальних вимог, які відрізняються від звичайних іншим кольором (червоною смугою) і в яких відображаються факти заміни матеріалів із розрахунком перевитрат чи економії порівняно з нормами, із

зазначенням причин відхилень та осіб, що їх допустили. В окремих виробництвах можуть складатись акти на списання матеріалів. Споживання матеріалів визначається за допомогою інвентаризації. В актах зазначається наявність матеріалів на початок місяця, надходження за документами протягом місяця та наявність на кінець місяця за даними інвентаризації. Відпуск розраховується за формулою:

$$C_m = Z_{m0} + H_m - Z_{m1}, \text{ де:}$$

C_m – списання матеріалів за місяць;

Z_{m0} – залишки матеріалів на початок місяця;

H_m – надходження матеріалів протягом місяця;

Z_{m1} – залишок матеріалів на кінець місяця.

Отже документування господарських операцій є дуже важливе для ведення звітності на підприємстві. Суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі господарські операції, що здійснюються, є важливим засобом контролю за об'єктами господарської діяльності, та, зокрема, правильним і раціональним використанням запасів підприємства. Значну роль при цьому відіграє принцип переважування сутності над формою, який передбачає, що всі господарські операції, пов'язані з наявністю та рухом запасів, обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

1.2.2. Облік запасів на складі

Існує три методи побудови обліку запасів: паралельно-картковий, оборотних відомостей і оперативно-бухгалтерський (сальдовий). Останній найбільш прийнятний і прогресивний. Суть його полягає в тому, що кількісно-сортний облік ведеться на складах, а в бухгалтерії облік матеріальних цінностей ведуть тільки у грошовому виразі в розрізі синтетичних рахунків, субрахунків, груп, матеріально-відповідальних осіб.

На складах облік наявності і руху запасів будується по картковій системі, з допомогою карток за формою № М-12. Лімітно-забірні картки виписують у двох примірниках: один до початку місяця передається цеху-споживачу, другий – складу.

Завідуючий складом робить відмітку про кількість відпущеного матеріалу в обох примірниках лімітно-забірної картки і визначає залишок (сальдо) не використаного ліміту. Факт відпуску підтверджується двома підписами: завідуючого складом і одержувача матеріалів.

Картки складського обліку матеріалів відкриваються в бухгалтерії й від-

даються під розписку у реєстрі, де вказується дата видачі, кількість карток, їх реєстраційні номери і підпис одержувача. Записи в картках (у кількісному виразі) ведуть матеріально-відповідальні особи (завідуючі складами, комірники) на підставі первинних документів, що підтверджують рух матеріалів і складаються у день здійснення операцій.

Сортовий облік матеріалів на складах можна вести також і в книгах.

Складський облік матеріалів є важливим фактором контролю за зберіганням матеріальних цінностей підприємства. Організують складський облік за видами об'єктів, що зберігаються, за місцями зберігання, за кількістю матеріальних цінностей. За необхідності складський облік організують за партіями надходження матеріальних цінностей присвоюється номенклатурний номер, що дублюється у всіх первинних документах. Перші три цифри номенклатурного номера означають номер рахунка і субрахунку, наступні дві – номер групи, а інші – порядковий номер матеріальних цінностей у групі. За цими номерами організують і бухгалтерський облік матеріальних цінностей, що дає змогу проводити кількісну звірку даних оперативного складського й аналітичного бухгалтерського обліку.

Завідуючий складом (комірник) щоденно записує до складської картотеки (чи книги) всі операції надходження і витрат матеріалів, нумеруючи свої записи по порядку з початку року чи кварталу.

Після кожного запису визначається залишок матеріалів даного номенклатурного номера.

Записи в реєстрах сортового обліку з лімітних карт потрібно робити після кожної операції, занесеної в картку. Якщо кількість лімітних карт невелика, то можна записувати у сортових картках загальні підсумки за тиждень, декаду або місяць. При цьому самі картки слід зберігати разом з відповідними картками складського обліку. Підрахований залишок після кожної реєстрації первинного документа зіставляється з нормою запасу. Це дає можливість одержати важливу інформацію про стан виробничих запасів та замовляти необхідні матеріальні ресурси.

Реєстром приймання-здавання документів типової форми № М-13, який оформляється матеріально відповідальною особою. У Реєстрі вказують кількість документів їх номери, групи матеріалів, до яких вони належать. За погодженням матеріально відповідальної особи допускається здавання первинних документів і без оформлення Реєстру. Підтвердженням здавання-приймання документів у та-

ких випадках є підпис працівника бухгалтерії по кожній операції у картах складського обліку про перевірку записів.

Лімітно-забірні картки після використання ліміту здають складом до бухгалтерії негайно, а наприкінці місяця повинні здаватися всі лімітні картки. Здавання документів до бухгалтерії потрібно для подальшої їх обробки тобто ведення бухгалтерського обліку матеріалів. Облік матеріалів у бухгалтерського обліку матеріалів. Облік матеріалів у бухгалтерії ведуть не тільки в натуральному, а і в грошовому виразі.

1.2.3. Методи визначення фактичної собівартості запасів

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат:

- суми, що сплачується згідно з договором постачальнику (продавцю);
- суми, що сплачується за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів; - суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- затрати на заготівлю, вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування та відсотки за комерційний кредит постачальників;
- інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До таких витрат, зокрема, належать прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.

Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається собівартість їх виробництва, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати".

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.

Первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх справедлива вартість.

Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні

запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів.

Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду.

Первісна вартість запасів, що придбані в обмін (або частковий обмін) на неподібні запаси, дорівнює справедливій вартості переданих запасів, збільшених (зменшених) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) в процесі обміну.

Не включаються до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені):

- понаднормові втрати і нестачі запасів;
- фінансові витрати (за винятком фінансових втрат" які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати";
- витрати на збут;
- загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Вищезгадані методики належать до первинної оцінки запасів. Але проблеми визначення фактичної собівартості на цьому не закінчуються, поки не буде дана відповідь на питання, як розподілити вартість матеріальних цінностей, які надійшли у господарство за різними цінами, між тими, що використані на виробництво, реалізованими, і тими, що залишились на підприємстві на кінець звітного періоду. З цього приводу пропонується матеріальні цінності оцінювати за їх конкретними видами за такими етапами руху цінностей: взяття на облік матеріальних цінностей; використання матеріалів на виробництво, їх реалізація та інше вибуття; визначення вартості залишків цінностей на кінець звітного періоду і відображення у бухгалтерській звітності.

Світова практика для розв'язання цих проблем пропонує декілька методів визначення вартості запасів. Характеристику методів визначення фактичної собівартості запасів відображено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Характеристика методів визначення фактичної собівартості матеріальних цінностей

Метод	Характеристика методу та сфера його застосування
Ідентифікованій собівартості відповідної одиниці запасів	Запаси, які випускаються, та послуги, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють одне одного, оцінюються за ідентифікованою собівартістю
Середньозваженої собівартості	Оцінка проводиться по кожній одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів. $C_c = \frac{C_{п} + C_{н}}{K_{п} + K_{н}}$ де: C_c — середньозважена собівартість; $C_{п}$ і $K_{п}$ — собівартість та кількість запасів на початок періоду; $C_{н}$ і $K_{н}$ — собівартість та кількість запасів, що надійшли впродовж періоду. Оцінка кожної операції з вибуття запасів може здійснюватися за середньозваженою собівартістю діленням сумарної вартості таких запасів на дату операції на сумарну кількість запасів на дату операції. Чистий прибуток, який розраховують із застосуванням цього методу, набуває середнього значення (найбільш рівної величини прибутку) порівняно з результатами застосування методу ФІФО. В умовах зростання цін собівартість запасів на кінець звітного періоду є нижчою за ринкову вартість. Метод середньозваженої собівартості забезпечує найбільш рівну величину прибутку, зазнає меншого впливу коливання купівельних цін, проте його застосування потребує здійснення складніших розрахунків
Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство (відображені в бухгалтерському обліку), тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж, інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів. У результаті застосування даного методу вартість кінцевих запасів наближена до їх поточної ринкової вартості, а собівартість реалізованої продукції знижується, що призводить до максимального значення чистого прибутку. Якщо ціни зростають у звітному періоді, виникає найнижча собівартість реалізованої продукції внаслідок низьких цін на раніше придбану продукцію, і в результаті розраховується найвищий чистий прибуток
Нормативних затрат	Оцінка полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей та діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних затрат до фактичних норми затрат і ціни повинні регулярно у нормативній базі перевірятися і переглядатися. Загальне відхилення на продукцію, що надійшла з виробництва за місяць, розраховується за формулою: $ЗВ = Ф_k \times Ф_c - Н_k \times Н_c,$ де: $ЗВ$ — загальне відхилення на продукцію, що надійшла з виробництва за місяць; $Ф_k$ — фактична кількість виробленої продукції; $Ф_c$ — ціна одиниці продукції; $Н_k$ — визнана нормативна (стандартна) кількість для фактичного результату; $Н_c$ — нормативна (стандартна) ціна одиниці продукції або $ЗВ = Ф_c - Н_c$, де: $Ф_c$ — фактична собівартість; $Н_c$ — нормативна собівартість

Ціни продажу	Оцінка заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати підприємства, які мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари. $CPT = ПВРТ - ТНРТ$, де: CPT — собівартість реалізованих товарів; ПВРТ — продажна (роздрібна) вартість реалізованих товарів; ТНРТ — сума торговельної націнки на реалізовані товари. Сума торговельної націнки на реалізовані товари визначається як добуток продажною (роздрібною) вартості реалізованих товарів і середнього відсотка торговельної націнки. $ТНРТ = ПВРТ \times СВНТ$, де: ТНРТ — торговельна націнка на реалізовані товари; ПВРТ — продажна (роздрібна) вартість реалізованих товарів; СВНТ — середній відсоток торговельної націнки. Середній відсоток торговельної націнки визначається діленням суми залишку торговельних націнок на початок місяця й торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму продажною (роздрібною) вартості залишку товарів на початок звітного місяця та продажною (роздрібною) вартості одержаних у звітному місяці товарів. <u>Залишок націнки на початок місяця + Націнка за місяць</u> $Н = \frac{\text{Сума продажною вартості товарів на початок місяця}}{\text{Продажна вартість товарів за місяць}}$
--------------	--

1.2.4. Синтетичний та аналітичний облік надходження і вибуття запасів

Запаси можуть надходити на підприємство різними шляхами :

Придбання запасів за плату:

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість, яка складається з таких фактичних витрат:

- сум, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
- затрат на заготівлю, оплату тарифів (фрахту) за навантажувально-розвантажувальні роботи, транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів, оплату послуг сторонніх підприємств та організацій з навантаження-розвантаження запасів;
- інших витрат, які безпосередньо подані з придбанням запасів і доведення

їх до стану, у якому вони придбані для використання у запланованих цілях, як, наприклад, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.

На розмір сум, що сплачуються згідно з договором постачальнику, і включається до собівартості запасів, впливає знижка за дострокову оплату. Цю знижку підприємство отримує від постачальника за умови, якщо оплатить вартість придбаних товарів протягом зазначеного постачальником періоду.

Для відображення знижок в обліку використовують два методи: метод ціни «брутто» і метод ціни «нетто».

При використанні методу ціни «нетто» в обліку реєструється «чиста» вартість придбаних запасів відповідно до рахунка-фактури за вирахуванням знижки за дострокову оплату.

Метод ціни «брутто» передбачає відображення вартості придбаних запасів у повному обсязі, без знижки, незалежно від того, використана вона чи ні.

Торговельні знижки, інші знижки та подібні їм статті вираховуються при визначенні собівартості придбаних запасів.

Виготовлення запасів власними силами підприємства:

Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається собівартість їх виробництва, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Собівартість виробництва готової продукції включає витрати, що безпосередньо пов'язані з одиницями виробництва, а саме:

- прямі матеріальні витрати (вартість сировини, купованих напівфабрикатів та комплектуючих виробів, інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат);
- прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим на виробництві продукції, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат);
- інші прямі витрати (усі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, і т.д.);
- загальновиробничі витрати (витрати на управління виробництвом, амортизація основних засобів і нематеріальних активів загальновиробничого призна-

чення, витрати на обслуговування виробничого процесу тощо), які виникають при переробці матеріалів у готову продукцію і поділяються на:

- постійні накладні витрати (непрямі витрати на виробництво, що залишаються незмінними або майже незмінними при зміні обсягу виробництва);
- змінні накладні витрати (непрямі витрати на виробництво, що змінюються прямо або майже прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності)

Постійні виробничі накладні витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» нормальна потужність – це очікуваний середній обсяг діяльності, який може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох, наприклад, 3-5 років або операційних циклів, з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Розподіл постійних виробничих витрат може призвести до появи нерозподілених постійних загально виробничих витрат. Такі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у період їх виникнення. Але слід ураховувати, що загальна сума розподілених і нерозподілених постійних витрат не повинна перевищувати їх фактичну величину.

Змінні загально виробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) виходячи із фактичної потужності звітного періоду.

Находження запасів в результаті обліку:

Запаси можуть надходити на підприємство шляхом бартерного обміну на інші матеріальні цінності. Бартерні відносини належать до безготівкових форм рахунків. У стандартів 9 «Запаси» при розгляді первісної вартості запасів, які надійшли на підприємство різними способами, наводиться визначення вартості запасів, які надійшли внаслідок обміну. При цьому, даний стандарт описує формування вартості запасів при двох випадках бартеру запасів – обмін на подібні запаси та обмін на подібні запаси.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» первісна вартість запасів, придбаних в обмін на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу, то первісною вартістю отриманих виробничих запасів є їх справедлива вартість, а різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу

витрат звітного періоду.

Первісна вартість запасів, придбаних в обмін на неподібні запаси, дорівнює справедливій вартості переданих запасів збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, передану (отриману) в процесі обміну..

Надходження виробничих запасів за плату відображається такими записами:

1. Оприбутковано запаси:

Д-т 20 «Виробничі запаси»

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Документи: рахунок-фактура, накладна, прибуткова накладна складу. Акт про приймання цінностей.

Відображено суму податкового кредиту щодо ПДВ у складі вартості оприбуткованих запасів:

Д-т 641 «Розрахунки за податками»

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Документи: податкова накладна.

2. Відображено витрати на транспортування запасів:

Д-т 20 «Виробничі запаси»

К-т 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Документи: товарно-транспортна накладна.

Закупівля підзвітною особою:

3. Видано грошові кошти працівнику під звіт із каси підприємства:

Д-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами»

К-т 30 «Каса».

Документи: видатковий ордер.

4. Оприбутковано запаси від підзвітної особи:

Д-т 20 «Виробничі запаси»

К-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

Документи: квитанція, чек, накладна складу, авансовий звіт.

Відображено суму податкового кредиту щодо ПДВ у складі вартості запасів за наявності податкової накладної.

Д-т 641 «Розрахунки за податками»

К-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

5. Списано витрати на відрядження витрати палива, пов'язані із закупівлею запасів:

Д-т 20 «Виробничі запаси»

К-т 372 «Розрахунки з підзвітними особами».

К-т 203 «Паливо».

Документи: бухгалтерська довідка.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» можна виділити декілька основних причин, з яких може відбутися списання виробничих запасів з балансу;

- відпуск у виробництво;
- реалізація на сторону;
- списання в результаті невідповідності критеріям активу;
- списання у зв'язку із псуванням, розкраданням;
- списання внаслідок надзвичайних подій;
- списання внаслідок передачі до статутного фонду іншого підприємства.

В процесі господарської діяльності може виникнути ситуація, коли зникає потреба в певних видах матеріальних запасів. В таких випадках підприємства можуть реалізувати такі запаси. Існує певна специфіка в реалізації стороннім особам, як юридичним, так і фізичним, виробничих запасів (сировини, напівфабрикатів, палива тощо) для виробничих потреб та товарів для продажу.

Відпуск зі складу виробничих запасів для власних потреб:

1) виробництва продукції:

Д-т 23 «Виробництво»

К-т 20 «Виробничі запаси».

2) загально виробничих потреб:

Д-т 91 «Загально виробничі витрати»

К-т 20 «Виробничі запаси».

3) виправлення браку:

Д-т 24 «Брак у виробництві»

К-т 20 «Виробничі запаси».

4) забезпечення збуту продукції:

Д-т 93 «Витрати на збут»

К-т 20 «Виробничі запаси».

5) загальногосподарських потреб:

Д-т 92 «Адміністративні витрати»

К-т 20 «Виробничі запаси».

6) виконання досліджень та розробок:

Д-т 941 «Витрати на дослідження і розробки»

К-т 20 «Виробничі запаси».

7) утримання об'єктів житлово-комунального господарства і соціально-культурного призначення:

Д-т 949 «Інші витрати операційної діяльності»

К-т 20 «Виробничі запаси».

8) капітального будівництва:

Д-т 15 «Капітальні інвестиції»

К-т 20 «Виробничі запаси».

9) реалізація виробничих запасів:

- отримання доходу від реалізації:

Д-т 31 «Рахунки в банках»

37 «Розрахунки з різними дебіторами»

К-т 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»

- відображена сума ПДВ:

Д-т 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»

К-т 641 «Розрахунки за податками»

- собівартість реалізованих запасів:

Д-т 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»

К-т 20 «Виробничі запаси»

Для оформлення вибуття запасів використовуються такі первинні документи:

- накладна (видаткова накладна);
- лімінг-забірна карта (форма № М-8, форма № М-9);
- акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (форма № М-10);
- накладна вимога на відпуск матеріалів (форма № М-11).

Під час проведення інвентаризації на підприємстві може бути виявлена нестача запасів. У випадку, коли винна особа не встановлена і сума нестачі не перевищує суми нормативних витрат, то ця сума списується наступним чином. Сума виявленої нестачі відображається по дебету рахунка 91 «Загальновиробничі витрати». Після цього її слід списати або на витрати виробництва (рахунок 23) або на собівартість реалізованої продукції (рахунок 90). Якщо сума постійних витрат в поточному періоді, при нормальній потужності підприємства вища від суми постійних витрат, що була в попередньому звітному періоді, то нерозділена сума не-

стачі списується з кредиту рахунка 91 в дебет рахунка 90. В іншому випадку сума нестачі розподіляється між видами запасів, щодо яких існує нестача, і списується з К-та рахунка 91 в Д-т 23 рахунка.

Коли виявлена нестача перевищує встановлені на підприємстві норми допустимих втрат і винна особа не встановлена, то суму нестачі слід відобразити в інших операційних витратах (рахунок 945). Одночасно ця сума зазначається на позабалансовому рахунку 072. При виявленні винної особи слід відобразити суму недоїмки по Д-ту рахунка 375. Одночасно списуючи цю суму з позабалансового рахунку 072.

1.2.5. Особливості обліку окремих елементів запасів

Запаси є складовою оборотних коштів підприємства, а ефективне використання оборотних коштів багато в чому залежить від правильного визначення споживи в них.

Період часу від моменту споживання виробничих запасів, перетворення їх у готову продукцію до її реалізації, може бути досить тривалим. Надходження від торгу від реалізації продукції часто не збігається з моментом споживання матеріальних ресурсів. Це визначає необхідність формування оборотних коштів у певному розмірі, що має на увазі їх нормування, тобто визначення оптимальної величини.

Під нормуванням оборотних коштів розуміється процес визначення економічно обґрунтованої споживи підприємства в оборотних коштах. До нормованих оборотних коштів відносять оборотні виробничі фонди й готову до реалізації продукцію.

Виробничі запаси - це комплексна група, що включає сировину, матеріали, покупні напівфабрикати, паливо, тару, запасні частини, малоцінні й швидкозношувані предмети. У зв'язку з різним характером функціонування їх у процесі виробництва, методи нормування окремих елементів виробничих запасів неоднакові. Норматив оборотних коштів - це планова величина коштів, яка постійно необхідна підприємству для його виробничої діяльності. Загальний норматив оборотних коштів або сукупність в оборотних коштах підприємства визначається як сума нормативів, розрахованих по окремих елементах оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів забезпечує безперервність процесу виробництва й сприяє ефективному використанню ресурсів промислового підприємства. Якість і обґрунтованість норм і нормативів у значній мірі залежать від методів їх

розрахунку. При визначенні норм запасів використовують такі методи : евристичний та метод техніко-економічних розрахунків.

Евристичні методи припускають використання досвіду фахівців, які вивчають звітність за попередній період, аналізують ринок і ухвалюють рішення щодо мінімально необхідних запасів. Засновані, у значній мірі, на суб'єктивному розумінні тенденцій розвитку попиту. До групи евристичних, зокрема, ставиться дослідно-статистичний метод.

Якщо поставлене завдання в області управління запасами досить складне, може використовуватися досвід не одного, а декількох фахівців. Аналізуючи потім по спеціальному алгоритмі їх суб'єктивні оцінки ситуації й пропонованих рішень, можна одержати досить гарне рішення, що майже не відрізняється від оптимального. Цей метод так само ставиться до групи евристичних і зветься методом експертних оцінок.

Сутність методу техніко-економічних розрахунків складається у поділі сукупного запасу залежно від цільового призначення на окремі групи, наприклад, номенклатурні або асортиментні позиції. Далі для виділених груп окремо розраховуються страхові, поточні й сезонні запаси, кожний з яких, у свою чергу, може бути розділений на деякі елементи. Наприклад, страховий запас - на випадок підвищення попиту або порушення терміну завезення матеріалів від постачальників. Метод техніко-економічних розрахунків дозволяє досить точно визначати необхідний розмір запасів, однак трудомісткість його велика.

1.3. Основні положення щодо здійснення контролю запасів

Залежно від дослідження, завдань, передбачених договором та власних можливостей, ревизор на свій розсуд обирає методику проведення контролю запасів. Основна мета обраної методики зводиться до встановлення об'єктивної істини про досліджуваний об'єкт.

Проводити суцільну перевірку недоцільно – це потребує великих матеріальних і трудових затрат. Тому бажано перевірити й оцінити систему внутрішнього контролю та обліку на підприємстві, залежно від отриманих результатів, розширювати сукупність досліджень чи навпаки, довіритися даним клієнта і провести лише деякі перевірочні процедури, щоб підтвердити довіру до інформації системи внутрішнього контролю.

Вивчення й оцінка внутрішнього контролю і системи бухгалтерського обліку запасів потребує проведення тестування, в результаті якого можна вивчити слабкі і сильні сторони об'єкта дослідження і воно дає можливість вибрати спосіб організації аудиту: суцільний вибірковий чи комбінований.

Аудитори як правило проводять вибірккову перевірку товарно-матеріальних цінностей, яка є більш ефективною в порівнянні з суцільною.

Залежно від обраного способу організації перевірки аудитор складає програму перевірки, де встановлює перелік аудиторських процедур які б дали змогу:

1. Встановити достовірність первинних даних БО щодо фактичної наявності та руху виробничих запасів.
2. Перевірити повноту і своєчасність відображення первинних даних з обліку запасів у зведених документах та реєстрах.
3. Перевірити правильність ведення обліку запасів відповідно до чинних законодавчих і нормативних актів, облікової політики суб'єкта господарювання.
4. Перевірити стан збереження запасів у суб'єкта господарювання.
5. Підтвердити або спростувати показники фінансової звітності суб'єкта господарювання, які залежать від достовірності, повноти, й своєчасності відображення господарських операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів.

На більшості підприємств, в тому числі й на ДП «Куліндорівський КХП», обсяг операцій із запасами є досить значним, тому їх перевірка є досить трудомістким тривалим процесом. Основною метою проведення аудиторської перевірки запасів є: встановлення законності, достовірності та доцільності операцій з виробничими запасами, правильності їх відображення в обліку. Виходячи з мети аудиту запасів формуються основні завдання аудиту запасів:

- Перевірка фактичної наявності запасів.
- Перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів.
- Перевірка організації обліку заготівлі, придбання та витрачання запасів.
- Перевірка повноти оприбуткування запасів при наявності документів, які підтверджують їх придбання.
- Перевірка правильності визначення первісної вартості запасів при їх надходженні на підприємство.
- Перевірка правильності оформлення надходжень та відпуску запасів.
- Перевірка дотримання лімітів з відпуску запасів.

- Перевірка законності списання запасів при втратах.
- Перевірка незавершеного виробництва, правильності формування собівартості продукції.
- Визначення правильності ведення синтетичного і аналітичного обліку виробничих запасів.
- Оцінка повноти та правильності відображення господарських операцій із запасами в бухгалтерському обліку та звітності.

Джерелами інформації для аудиту операції із запасами є наступні:

1. Наказ про облікову політику.
2. Первинні документи з обліку запасів.
3. Облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку запасів.
4. Акти і довідки попередніх аудиторських перевірок, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю.
5. Звітність.

У процесі фінансово-економічного аналізу товарно-матеріальних цінностей підприємства виникають питання, які пов'язані з аналізом матеріального забезпечення підприємства та ефективності використання матеріальних ресурсів. Тому основними завданнями фінансово-економічного аналізу товарно-матеріальних цінностей є:

1. Аналіз якості розрахунків, які здійснюються на підприємстві для визначення потреби у матеріальних ресурсах та аналіз якості норм витрат сировини на виробництво продукції.
2. Оцінка роботи служб матеріально-технічного забезпечення з точки зору забезпечення безперебійності постачання виробництва усіма необхідними видами матеріальних ресурсів.
3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів.
4. Факторний аналіз ефективності використання виробничих запасів.
5. Виявлення резервів зниження матеріальних витрат.
6. Аналіз впливу запроваджених резервів.

Серед обов'язкових державних форм бухгалтерської та статистичної звітності, запроваджених в Україні, немає таких, які давали змогу оцінити стан використання предметів праці у суб'єктів підприємницької діяльності хоча б за узагальнюючими показниками. Тому основну інформаційну базу фінансово-економічного аналізу

становлять дані бухгалтерського та управлінського обліку, планові та звітні калькуляції собівартості продукції, матеріали планових та фінансових служб та інших підрозділів підприємства, які беруть безпосередньо участь в організації безперебійного постачання підприємства всіма необхідними виробничими запасами та в пошуку резервів економії цих ресурсів.

Ревізія запасів здійснюється за двома напрямками:

1.Перевірка їх фактичної наявності, яка здійснюється за допомогою інвентаризації.

2.Перевірка правильності оцінки запасів в обліку і звітності.

У рамках першого напрямку проводиться інвентаризація, яка дає можливість

виявити недостачі або лишки запасів та інші відхилення в обліку, якщо такі мають місце на підприємстві. Під час проведення інвентаризації аудитор не може бути членом інвентаризаційної комісії, але, спостерігаючи за її роботою може:

- спостерігати за виконанням процедур інвентаризації;
- перевірити правильність підрахунку на основі випадкової вибірки;
- вивчати обґрунтованість віднесення операцій до певного звітного періоду;
- отримувати пояснення з приводу значних відхилень товарно-матеріальних цінностей з даними бухгалтерських записів;
- перевірити правильність оцінки фактичного обсягу запасів.Ревізійні процедури поділяються на ті, що проводяться:
 - до інвентаризації;
 - під час інвентаризації;
 - після закінчення інвентаризації.

До проведення інвентаризації ревізор перевіряє чи на ДП «Куліндорівський КХП» чітко організовано складське господарство та контрольно-пропускна система. Послідовність проведення інвентаризації та ревізорських процедур під час інвентаризації на ДП «Куліндорівський КХП» наведена на рис.2.

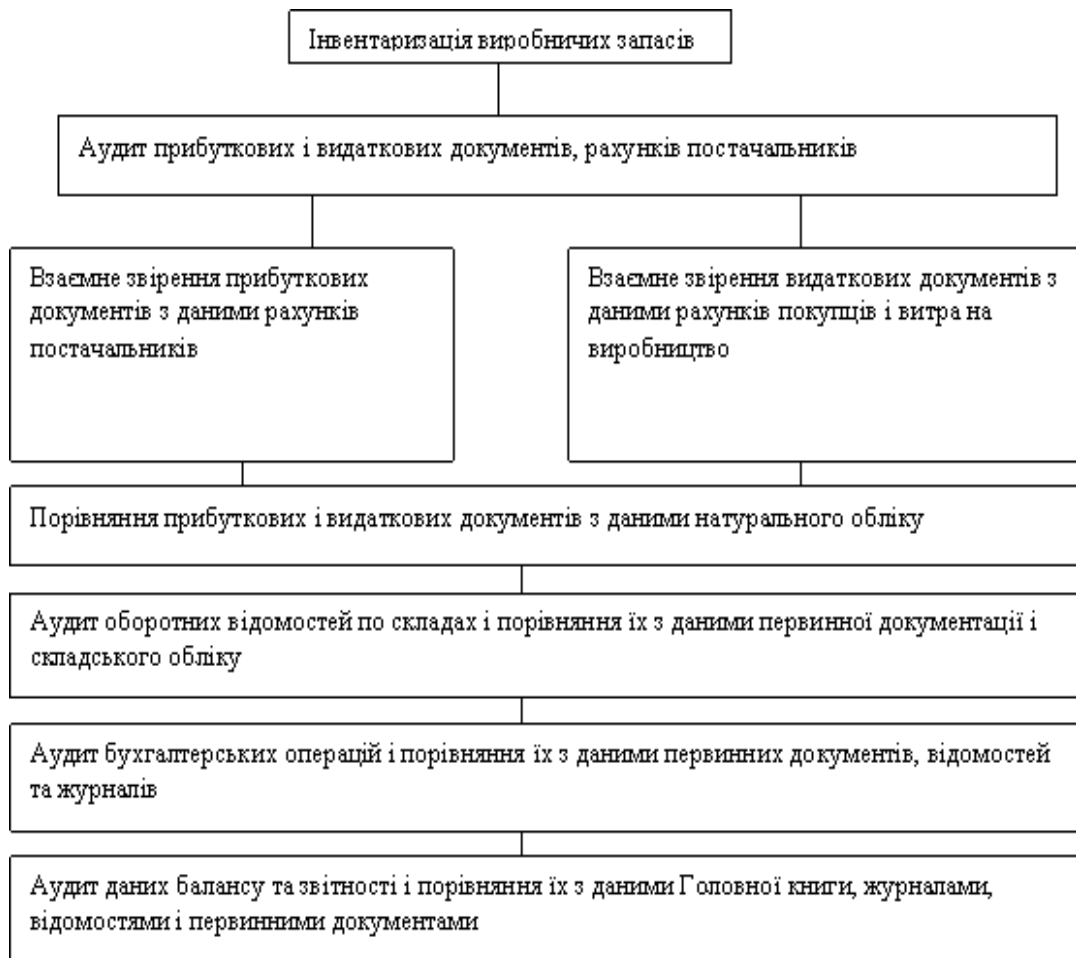

Рис. 2. Аудит інвентаризації запасів на ДП «Куліндорівський КХП»

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «КУЛІНДОРІВСЬКИЙ КХП» ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ

2.1. Техніко-економічна характеристика ДП «Куліндорівський КХП» державного резерву агентства України

Південь України завжди славився багатим врожаєм золотої пшениці, що забезпечило визнання України як житниці Європи. Саме тому, в 1981 році на станції Куліндорово Одеської області побудовано Куліндорівський комбінат хлібопродуктів. В 1998 році Куліндорівський КХП переведено в управління Державного комітету України з державного матеріального резерву.

На сьогоднішній день ДП «Куліндорівський КХП» – сучасне, високоомеханізоване та автоматизоване підприємство системи Держрезерву, яке виробляє борошно, комбікорми, надає послуги зі зберігання зерна та доставки продукції у різні регіони України вагонами, контейнерами, автомобілями.

Для виробництва борошна з високими споживчими характеристиками, ДП «Куліндорівський КХП» переробляє високоякісне зерно, приділяючи велику увагу підготовці зерна до помелу. На комбінаті організований і постійно діє виробничий та лабораторний контроль акредитованими виробничо-технологічними лабораторіями підприємства.

Завдяки наполегливій праці команди висококваліфікованих спеціалістів, що не тільки досконало знають своє діло, а й з любов'ю ставляться до своєї справи, підприємство повністю орієнтується на виявлення та задоволення потреб споживачів.

Результатом такого підходу стали як висока якість продукції, яка завоювала серця споживачів в Одесі, Одеській області та інших регіонах України, так і визнання її на загальнонаціональному конкурсі «Вища проба», а також продукція удостоєна призу «Європейська якість». Крім того, підприємство отримало чимало інших нагород за випуск високоякісної продукції.

Основними видами діяльності ДП «Куліндорівський КХП» є:

1. Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості.
2. Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах.
3. Оптова торгівля зерном, насінням та кормами для тварин.
4. Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту.

5. Послуги з постачання готової їжі.

6. Діяльність спортивних об'єктів.

Техніко-економічну характеристику ДП «Куліндорівський КХП» доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства в динаміці за 2 роки, приведених в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ДП «Куліндорівський КХП» за 2020-2021 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	167624	186753	19129	11,41
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	156873	174526	17653	11,25
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	7783	9589	1806	23,20
4. Витрати на збут, тис. грн.	499	696	197	39,48
5. Валовий прибуток, тис. грн.	10751	12227	1476	13,73
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	165155	184811	19656	11,90
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	1,01	1,01	0,00	-
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	2107	2658	551	26,15
в тому числі:	2082	2636	554	26,61
- від основної операційної діяльності	25	22	-3	-12,00
- від іншої операційної діяльності	-	-	-	-
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-	-	-	-
9. Податок на прибуток, тис. грн.	121	154	33	27,27
10. Чистий прибуток, тис. грн.	2082	2636	554	26,61
11. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	25156,5	25389	232,5	0,92
12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	6,66	7,36	0,69	X
13. Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	69,88	70,53	0,65	X
14. Коефіцієнт автономії	0,858	0,804	-0,05	X
15. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	0,165	0,244	0,08	X
16. Наявність власних оборотних коштів	14632	16075	1443	X
17. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,310	0,339	0,03	X
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,67	0,593	-0,08	X
19. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	3,72	2,80	-0,91	X
20. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	2,09	2,03	-0,06	X
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25	0,94	0,69	X
22. Рентабельність виробництва, %	2,01	2,49	0,47	X
23. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,03	0,04	0,01	X
24. Рентабельність власного капіталу, %	0,05	0,5	0,45	X
25. Рентабельність основного капіталу, %	0,04	0,07	0,03	X
26. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,06	0,08	0,02	X
27. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	0,11	0,13	0,02	X

З табл. 2.1 можна зробити такі висновки: в звітному році порівняно з попереднім збільшився чистий дохід від реалізації продукції на 19129 тис. грн. або 11.41%, що свідчить про збільшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшилася на 19656 тис. грн. або 11.9 %. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 17653 тис. грн. або 11,25%, проте адміністративні витрати та витрати на збут збільшилися на 1806 тис. грн. та 197 тис. грн. відповідно. Але це не вплинуло на збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції і її величина була сталою протягом двох років.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 551 тис. грн. На це вплинуло збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 554 тис. грн. та збитку від іншої операційної діяльності на 3 тис. грн. . Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 554 тис. грн. або 26,61 %. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 33 тис. грн. або 27,27%. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 0,65 дня, проте позитивним є також збільшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,65.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що:

- зменшення значення коефіцієнта автономії на 0,05 в звітному році свідчить про погіршення стійкості та стабільності підприємства;
- збільшення коефіцієнта співвідношення залучених та власних коштів на 0,08 свідчить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,03, що свідчить про збільшення власного оборотного капіталу, що позитивно характеризує діяльність підприємства;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами зменшився на 0,08, що свідчить про зменшення частки оборотних коштів.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності свідчить про:

- зменшення коефіцієнта поточної ліквідності на 0,91 свідчить про те, що хоча значення коефіцієнта є вищим від нормативного, платоспроможність підприємства дещо погіршилась на кінець звітного року;

- значення коефіцієнта швидкої ліквідності є вищим від нормативного, проте зменшення його на 0,06 свідчить про погіршення швидкої платоспроможності підприємства;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом останніх двох років є вищим від нормативного значення, що свідчить про відсутність на підприємстві проблем із платоспроможністю.

Рентабельність на підприємстві за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі стійка фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце спад деяких фінансових показників діяльності підприємства, тому можна запропонувати такі заходи:

- підвищити ефективність використання власних коштів;
- детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

2.2. Економічний аналіз запасів на ДП «Куліндорівський комбінатхлібопродуктів»

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.2.

З даних табл. 2.2 можна зробити наступні висновки: активи в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 4304 тис. грн. або на 8,08 %, на це вплинуло збільшення оборотних активів на 4674 тис. грн. або 20,28 % та . В попередньому році найбільшу питому вагу в структурі активів складали необоротні активи 56,72 %, питома вага оборотних активів складала 43,28 %. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства – зросла питома вага оборотних активів на 4,88 процентних пункти, відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на цю ж саму величину.

Таблиця 2.2 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	53263	57567	4304	8,08
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	30211	29841	-370	-1,22
– в % до активів		56,72	51,84	-4,88	x

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	23052	27726	4674	20,28
– в % до активів		43,28	48,16	4,88	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	10117	7675	-2442	-24,14
– в % до активів		18,99	13,33	-5,66	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	10720	10700	-20	-0,19
– в % до активів		20,13	18,59	-1,54	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	1989	9336	7347	369,38
– в % до активів		3,73	16,22	12,48	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	226	15	-211	-93,36
– в % до активів		0,42	0,03	-0,40	х
3. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	х	х	х	х
– в % до активів		х	х	х	х
4. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	х	х	х	х
– в % до активів		х	х	х	х

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	23052	27726	100	100	4674	20,28	х	100
– запаси	1100	10117	7675	43,89	27,68	-2442	-16,21	-24,14	-52,2
– дебіторська заборгованість	1120÷1155	10720	10700	46,5	38,59	-20	-7,91	-0,19	-0,4
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	1989	9336	8,63	33,67	7347	25,04	369,38	157,2
– інші оборотні активи	1170, 1190	226	15	0,98	0,05	-211	-0,93	-93,36	-4,5

З табл. 2.3 видно, що оборотні активи на кінець звітної року збільшились на 4674 тис. грн. або на 20,28%. На це вплинуло збільшення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 7347 тис. грн. або 25,04%. Відбулося зменшення дебіторської заборгованості на 7,91 %, що позитивно характеризує діяльність підприємства, інших оборотних активів на 0,93% та зменшення запасів на 16,21%. В структурі оборотних активів найбільшу питому вагу на початок звітної року займали дебіторська заборгованість (46,5%) та запаси (43,89%), інші оборотні активи займали 0,98 %, а грошові кошти 8,63 %. На кінець звітної року в структурі оборотних активів відбулися позитивні зміни: зменшилась питома вага дебіторської заборгованості до 38,59%, знизилась питома вага запасів до 27,68%, зменшилися інші оборотні активи до 0,05 % та збільшилась питома вага грошових коштів до 33,67 %.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу підприємства

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структурою
1. Сфера виробництва в тому числі:	4370	32,24	4342	22,70	-28	-0,64	-9,54
– виробничі запаси*	4144	30,57	4327	22,62	183,00	4,42	-7,95
– незавершене виробництво*	-	-	-	-	-	-	-
– витрати майбутніх періодів	226	1,67	15	0,08	-211	-93,36	-1,59
2. Сфера обігу в тому числі:	9185,5	67,76	14789	77,30	5603,5	61	9,54
– готова продукція*	2608	19,24	3611,5	18,88	1003,5	38,48	-0,36
– грошові кошти	1989	14,67	9336	48,80	7347	3,6р.	34,13
– дебіторська заборгованість	884	6,52	884	4,62	0	0,00	-1,90
– товари*	2914	21,50	957,5	5,00	-1956,5	-67,14	-16,49
– інші**	790,5	-	-	0,00	-790,5	-100	-
Всього оборотний капітал	13555,5	100,00	19131	100	5575,5	41,13	х

З табл.2.4 видно, що на кінець звітної року оборотний капітал підприємства збільшився на 5575,5 тис. грн. або на 41,13 %. На це вплинуло зменшення частини оборотного капіталу, розміщеного у виробничій сфері на 28 тис. грн. або 0,64 %, в тому числі збільшення запасів на 183 тис. грн. або 4,42%, зменшилися

витрати майбутніх періодів на 211 тис. грн. або 93,36%. Також відбулося збільшення частини оборотного капіталу, зайнятого у сфері обігу на 5603,5 тис. грн. або 61 %, в т.ч. не змінилось значення дебіторської заборгованості порівняно з попереднім роком на , що є позитивною характеристикою діяльності підприємства, збільшення готової продукції на 1003,5 тис. грн. або 38,48%, зменшення інших оборотних активів на 790 тис. грн. або 100 % та збільшення грошових коштів на 7347 тис. грн. та товарів на 1956,5 тис. грн. На початок звітнього року найбільшу питому вагу в структурі оборотного капіталу займали виробничі запаси (30,57%), товари (21,5%) , готова продукція (19,24 %), грошові кошти (14,67%), дебіторська заборгованість (6,52%), витрати майбутніх періодів (1,67%) . На кінець звітнього року відбулися такі зміни: зменшилася частка дебіторської заборгованості до 4,62%, величина грошових коштів збільшились до 48,8% та зменшилась частка запасів до 22,62%, готової продукції до 18,88%, інших оборотних активів до 100%.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ДП «КУЛІНДОРІВСЬКИЙ КХП» ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА РЕЗЕРВУ УКРАЇНИ

3.1. Організація бухгалтерського на підприємстві

3.1.1. Структура бухгалтерської служби

На ДП «Куліндорівський КХП» бухгалтерський облік ведеться відповідно до засад організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які передбачені чинним Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Отже, метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємства є надання внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та упередженої інформації про діяльність підприємства, його фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності несе директор підприємства.

Структура бухгалтерії підприємства наведена на рис. 3.

Рис. 3. Структура бухгалтерії ДП «Куліндорівський КХП»

Головний бухгалтер забезпечує ведення бухгалтерського обліку згідно єдиної методології, встановленої Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», контролює відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності ДП «Куліндорівський КХП», підписує її та подає у встановлені терміни користувачам. Стежить за тим, щоб інформація про фінансовий стан і рух грошових коштів підприємства була повною і правдивою. Здійснює конт-

роль за раціональним і ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Бере участь в проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформлення документів, пов'язані з нестачами тощо. Організовує роботу щодо підготовки пропозицій для керівника підприємства за такими напрямками: розробка систем і форм внутрішнього господарського обліку і правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій, покращення системи інформаційного забезпечення управління тощо.

Заступник головного бухгалтера (виробництво) – формує собівартість в облікових реєстрах, формує Головну книгу, складає звіт з податку на землю, транспортні засоби.

Заступник головного бухгалтера (податковий облік) – перевіряє оформлення документів щодо валових доходів та витрат, контролює чи вірно вони віднесені на ту або іншу статтю. Перевірка здійснюється переважно за квартал.

Заступник головного бухгалтера (ЗЕД та ПДВ) – здійснює перевірку всіх податкових накладних і відповідає за податковий облік з ПДВ, облік здійснення ЗЕД (оновлення устаткування, нові технології тощо). Веде книгу продажів і придбання, перевіряє документи по рахунках 641 та 643.

Відділ з обліку праці і заробітної платні складається з п'яти осіб: начальника відділу та чотирьох бухгалтерів. Заробітна плата нараховується по всіх підрозділах централізовано. 23-го числа – виплачується аванс. 8-го числа виплачується заробітна плата.

Відділ обліку товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) складається з трьох осіб: начальника відділу і двох бухгалтерів. Вони ведуть облік сировини і матеріалів, контролюють рух ТМЦ по всьому ДП «Куліндорівський КХП», ведуть облік по кожній матеріально-відповідальній особі, МШП. Бухгалтера цього відділу беруть участь в проведенні інвентаризації, ревізії тощо.

Загальний відділ складається з п'яти бухгалтерів:

1. Бухгалтер з обліку основних засобів – здійснює облік ремонтів, нараховує амортизацію (бухгалтерський і податковий облік). Оскільки існують розбіжності в методиці віднесення витрат на ремонт в бухгалтерському обліку і податковому обліку, база для нарахування амортизації різна.

2. Бухгалтер, здійснюючий облік витрат транспортного цеху і облік розрахунків з підрядниками.

3. Бухгалтер з обліку реалізації – здійснює облік реалізації готової продукції, складає акти звірок тощо.

4. Бухгалтер, здійснюючий облік розрахунків з муніципалітетом та облік по підзвітних особах і оренді. Підприємство має договір з міськрадою про надання продукції за більш низькими цінами.

5. Бухгалтер по розрахунках з банком – здійснює облік послуг, що надаються (електроенергія, вода, газ тощо.). На ДП «Куліндорівський КХП» використовується система «клієнт – банк».

Окрім всіх вище перелічених бухгалтерів окремо слід виділити касира, який виконує касові операції (прийом та видача грошей, заповнення касової книги, журналу-обліку довіреності).

На підприємстві на самостійний обліковий апарат – бухгалтерію, очолювану головним бухгалтером доводиться організація своєчасного і достовірного бухгалтерського обліку, контроль за раціональним та економічним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Обліковий апарат тісно пов'язаний зі всіма виробничими одиницями підприємства, іншими підрозділами, зі службами і відділами апарату управління та окремими виконавцями. Представлені в бухгалтерії всіма підрозділами і службами підприємства необхідні для обліку та контролю документи, звітні відомості, а також планові і нормативні дані обробляються і групуються за певними ознаками, і на їх основі готується інформація про діяльність окремих підрозділів та підприємства в цілому. Практична цінність цієї інформації міститься в тому, що вона дозволяє глибоко аналізувати економічні показники роботи, систематично контролювати господарські процеси, робити на їх основі потрібні висновки і впроваджувати заходи щодо поліпшення роботи підприємства, його виробничих одиниць та служб.

Особливу увагу бухгалтерський апарат надає функції контролю.

Усі підрозділи бухгалтерії між собою пов'язані. Крім того, вони пов'язані з іншими відділами підприємства – планово-економічним відділом, відділом кадрів тощо.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV і П(С)БО 1 облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і представлення фінансової звітності.

3.1.2. Облікова політика підприємства та комп'ютерна обробка облікової інформації

Метою облікової політики є розкриття найважливіших положень, які використовуються при веденні бухгалтерського обліку, складанні і поданні фінансових звітів підприємства, інформація яких необхідна користувачам фінансової звітності для прийняття управлінських рішень.

На ДП «Куліндорівський КХП» використовується Наказ підприємства «Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику на ДП «Куліндорівський КХП».

Відповідно до наказу «Про облікову політику підприємства», для обліку витрат на підприємстві ДП «Куліндорівський КХП» не використовується восьмий клас рахунків, а застосовується лише дев'ятий клас. Використання тільки дев'ятого класу істотно ускладнює групування витрат підприємства за економічними елементами, яка необхідна для калькулювання та аналізу собівартості продукції, а також для прийняття управлінських рішень. Крім того, відсутність в обліку витрат восьмого класу рахунків ускладнює заповнення другого розділу Звіту про фінансові результати «Елементи операційних витрат». Слід зазначити, для кожного окремого хлібозаводу ведуться окремі субрахунки рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» (субрахунки 911, 912, 913).

Весь бухгалтерський облік здійснюється на основі первинних документів. Первинні документи складаються у момент здійснення операції на бланках суворої звітності.

Розклад термінів складання, обробки первинних документів, реєстрація облікових даних узагальнено в графіку обліку. По кожному документу в графіку вказують виконавця, адресата (службу складача), адресата (службу, куди потрапляють документи), терміни подачі і обробки. Графіки мають форму діаграм, таблиць, схем або перелік робіт із створення, перевірки і обробки документів, здійснюваних кожним підрозділом підприємства, установи, а також всіма виконавцями з вказівкою їх взаємозв'язку та терміну виконання робіт. Працівники підприємства створюють і подають первинні документи, що відносяться до сфери їх діяльності, відповідно до графіку документообігу. Для цього кожному виконавцю надається виписка з графіку. У виписці наводиться перелік документів, що відносяться до функціональних обов'язків виконавця, термін їх подачі і підрозділи підприємства, в які подаються ці документи.

Бухгалтерських облік на ДП «Куліндорівський КХП» ведеться з використанням комп'ютерних програм: 1С:7.7 Підприємство, 1С:8.2 Підприємство, MEDOC IS.

Причиною застосування нових систем комп'ютеризації стала відсутність на ринку якісних продуктів програмного забезпечення для бухгалтерії середнього бізнесу.

3.1.3. Форма бухгалтерського обліку підприємства

Під формою бухгалтерського обліку розуміють певне з'єднання побудови і взаємозв'язку реєстрів, а також порядок і способи реєстрації і групування в них інформації. На ДП «Куліндорівський КХП» використовується автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку. Схема організації інформаційного взаємозв'язку обліку на ДП «Куліндорівський КХП» наведена на рис. 4.

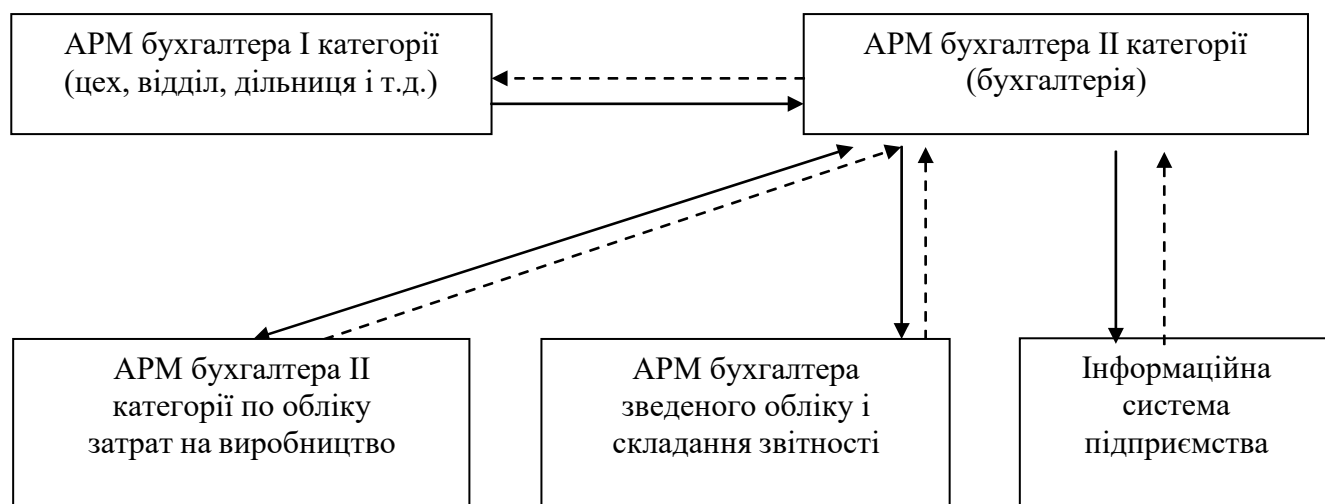

Рис. 4. Схема організації інформаційного взаємозв'язку

Для обробки облікової інформації на підприємстві використовувати трьохрівневу систему АРМБ. Управління роботою кожного АРМБ і вибір функцій виконується автономно в діалоговому режимі через головний модуль. Інформаційний взаємозв'язок різних АРМБ залежить від методу організації обліку, територіального розміщення АРМБ, потужності технічних засобів. Причому на одному персональному комп'ютері може функціонувати декілька АРМ.

Програмне забезпечення для вводу і обробки даних первинного обліку включає набір процедур, які забезпечують: ввід даних відповідно до структури первинного документу; контроль введених реквізитів на основі прийнятих методів; контроль машиночитачого документу; коригування даних первинного обліку; організація

бази даних; вивід на екран або друк введених даних первинного обліку.

Важливе значення при вводі інформації має забезпечення високої достовірності первинних даних, тому в реалізований процес автоматизації виявлення помилок введених даних і видача відповідних повідомлень.

На ДП «Куліндорівський КХП» для автоматизованого укладання фінансової звітності використовується програма 1С – «Бухгалтерія».

Основною функцією бухгалтерської програми є відображення інформації, яка знаходиться в первинних документах, в систематизованому вигляді на рахунках бухгалтерського обліку. Накопичені на рахунках залишки використовують для формування різноманітних бухгалтерських та податкових звітів.

Дана програма з одного боку, дає деяке готове, достатньо універсальне рішення по організації ведення бухгалтерського обліку, яке базується на основі єдиного плану рахунків і інструкції Міністерства Фінансів по його використанню, а з другого боку, залишається відкритою для реорганізації запропонованого рішення .

У програмі 1С: є багато документів, що дозволяють автоматизувати оформлення багатьох господарських операцій за кожним із зазначених розділів обліку. Використання програми 1С – «Бухгалтерія» на ДП «Куліндорівський КХП» значно полегшує ведення обліку бухгалтерській службі підприємства.

Бухгалтерський облік узагальнюється у формах фінансової звітності. У відповідності до законодавства фінансова звітність охоплює певний період та складається наростаючим підсумком з початку року.

Звітність на ДП «Куліндорівський КХП» укладається відповідно до П(С) БУ № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». В кінці року складаються наступні форми фінансової звітності: Форма № 1 «Баланс», Форма № 2 «Звіт про фінансові результати», Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», Форма № 4 «Звіт про власний капітал», Форма № 5 «Примітки до фінансової звітності», які складається відповідно до вимог П(С) БУ № 25.

Окрім фінансової звітності підприємство складає наступні форми статичної звітності: Форма № 1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства», Форма № 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію (знос)», Форма №1-ПВ «Звіт з праці», Форма №3-ПВ «Звіт про використання робочого часу», Форма № 1 П-НПП «Звіт про виробництво промислової продукції».

3.2. Облік запасів на ДП «Куліндорівський КХП» державного резерву агентства України

3.2.1. Облік надходження запасів

Надходження запасів на підприємство супроводжується товарно-транспортною накладною і вантажно-митною декларацією, в яких детально вказується найменування матеріалів, їх кількість, ціна, вартість, деякі якісні характеристики. За матеріальні цінності, що поступили підприємство розраховується грошовими коштами або товаром. При перерахуванні грошових коштів з розрахункового рахунку підприємства складається платіжне доручення, а на перерахування коштів з валютного рахунку валютне платіжне доручення і заповнює заяву на переклад.

Всі матеріали, що поступили на підприємство ретельно перевіряються по кількості і якості і приймаються матеріально-відповідальною особою з яким повинен бути оформлений договір на матеріальну відповідальність. При відсутності розходжень між фактичною наявністю матеріалів і даними, вказаною в супровідних документах, матеріально-відповідальна особа прямо на документі постачальника пише: «Матеріали оприбутковані в кількості і асортименті повністю згідно з документами постачальника, число, підпис». При невідповідності - матеріали оприбутковуються по фактичній кількості і асортименту прибутковими ордерами.

Передача запасів зі складу у виробництво або для інших господарських цілей здійснюється на основі лімітно-забірних карт, товарно-транспортних накладних, актів на списання. Завідуючий складом або інша матеріально-відповідальна особа у встановлені терміни представляє звіт про рушення матеріалів і тари по складу, де розкривається повна номенклатура матеріалів по їх видах, сортах, марках і їх рушення на скарбі в кількісному вираженні, залишки на початок звітного періоду, надходження, витрата і залишки на кінець звітного періоду. На складі ведеться кількісно-сортний облік матеріалів і тари.

На основі матеріального звіту завідуючого складу в бухгалтерському обліку відбувається відпуск матеріалів від постачальників і передача їх в цехи. Відпустка матеріалів в цехи розглядається не як виробнича витрата, а як внутрішнє переміщення. Під виробничою витратою матеріалів розуміється їх споживання безпосередньо в процесі виробництва продукції. Тому облік витрат матеріалів повинен забезпечити, по-перше, оперативний контроль за надходженням матеріалів і передачі їх від зміни до зміни (у випадках двох і більше за зміни роботи), по-друге, оперативний контроль за дотриманням норм витрати матеріалів і виявлення з урахуванням

причин відхилень від норм і, по-третє, угруповання витрат матеріалів за місяць і по видах продукції. Всі ці функції покликаний виконувати виробничий звіт. Його форми різні і складаються з урахуванням специфіки виробництва. У звітах приводяться відомості про витрати матеріалів, вироблення бригади (зміни), випуск і рушення готової продукції. На основі цих звітів в бухгалтерському обліку відбивається використання матеріалів і складається відомість витрати матеріалів..

Аналітичний облік запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, які розміщені в картотеці по технічних групах виробничих запасів відповідно до номенклатури. На основі залишків на перше число місяця, які виводяться по кожному номенклатурному номеру в картках складського обліку, складаються відомості обліку (сальдові відомості), які використовують для порівняння даних аналітичного і синтетичного обліку.

На рис.5 відображено рахунки для обліку запасів, які використовують на ДП «Куліндорівський КХП».

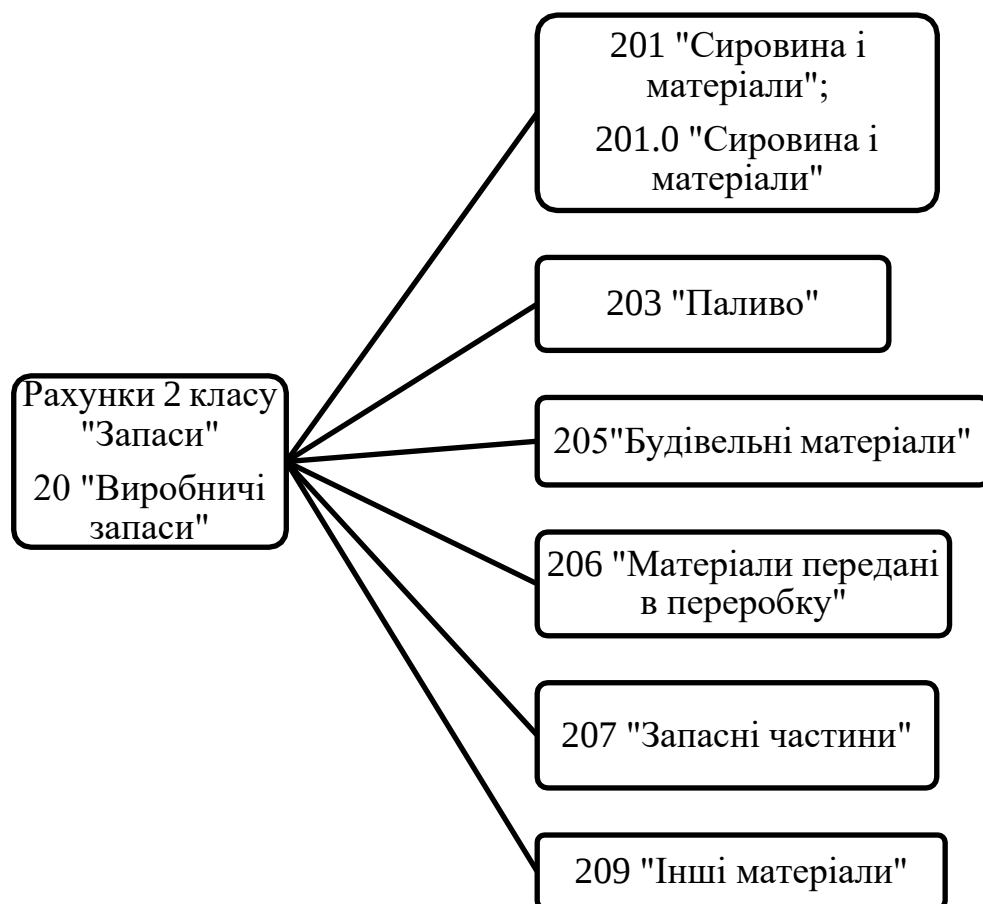

Рис. 5. Рахунки для обліку виробничих запасів на ДП «Куліндорівський КХП»

Для узагальнення інформації про наявність і рух виробничих запасів в діючому плані рахунків призначений рахунок 20 «Виробничі запаси». По дебету 20 рахунка відображається надходження виробничих запасів на підприємство, їх дооцінка, по кредиту рахунку 20 «Виробничі запаси» відбивається витрачання на виробництво (експлуатацію, будівництво), переробку, відпустку на сторону, уцінку.

По дебету рахунок 20 кореспондує з рахунками:

- 23 «Виробництво» оприбуткування виробничих запасів виготовлених власними силами.;
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами» оприбуткування запасів придбаних підзвітними особами за грошові кошти;
- 46 «Неоплачений капітал» оприбуткування запасів внесених в статутний капітал;
- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - оприбутковані запаси придбані у постачальника;
- 719 «Інші прибутки від операційної діяльності» на суму безкоштовно отриманих виробничих запасів.

По кредиту рахунок 20 кореспондує з рахунками:

- 15 «Капітальні інвестиції» - витрачені запаси для капітального будівництва;
- 23 «Виробництво» - витрачені виробничі запаси для виробництва продукції;
- 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» списані виробничі запаси для загальновиробничих, адміністративних і витрат на збут.

В табл.3.1 відображено облік надходження запасів на ДП «Куліндорівський КХП».

Таблиця 3.1 - Облік надходження запасів на ДП «Куліндорівський КХП»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		
		Дебет	Кредит	Сума, грн.
	Перша подія – оприбуткування запасів			
1	Оприбутковано запаси	201	631	24000
2	Відображено податковий кредит щодо ПДВ по оприбуткованих запасів	641	631	4000
3	Оплачено раніше отримані запаси	631	311	17000
4	Суму витрат на транспортування включено до первісної вартості запасів	201	631	1200
5	Відображено податковий кредит щодо ПДВ по транспортних витратах	641	631	200
6	Оплачено послуги за транспортування	631	311	1400

7	Перша подія - оплата	371	311	36000
	Проведено оплату запасів			
8	Відображено податковий кредит щодо ПДВ	641	644	6000
9	Оприбутковано запаси	201	631	30000
10	Списано суму раніше нарахованого податкового кредиту	644	631	6000
11	Відображено взаємне зарахування заборгованості	631	371	36000

3.2.2. Облік вибуття запасів

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», запаси можуть вибувати в результаті:

- 1) продажу;
- 2) відпуску у виробництво;
- 3) відпуску на сторону;
- 4) передачі в експлуатацію;
- 5) понаднормових витрат;
- 6) недостач;
- 7) безплатної передачі іншим суб'єктам господарської діяльності;
- 8) обміну на подібні активи;
- 9) тощо.

Виробничі запаси зі складів підприємства відпускаються в цехи для виготовлення продукції на господарські потреби, а також на сторону для переробки залишків чи реалізації як надлишкові чи непотрібні.

Відпуск виробничих запасів до комор цехів вважається внутрішнім переміщенням запасів. При відпуску матеріалів у виробництво необхідно дотримуватись наступних вимог:

- запаси повинні обліковуватись за вагою, обсягом, масою відповідно до нормативів витрат на визначений обсяг виробництва;
- відпуск запасів, як правило, повинен здійснюватись в межах попередньо встановлених лімітів;
- з головним бухгалтером повинні узгоджуватися списки осіб, яким надано право отримувати зі складів запаси, а також отримуються зразки їх підписів.

Відпуск виробничих запасів відображається в лімітно-забірній карті (М-8)—використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску.

Облік вибуття товарно-матеріальних цінностей на ДП «Куліндорівський КХП» відображено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Облік вибуття запасів на ДП «Куліндорівський КХП»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Спрямовано виробничі запаси на здійснення капітальних інвестицій з метою створення основних засобів (формування основного стада) та нематеріальних активів	15 «Капітальні Інвестиції»	20 «Виробничі запаси» 21 «Поточні біологічні активи» 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» 25 «Напівфабрикати»
2.	Витрачено виробничі запаси на основне виробництво	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси» 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» 25 «Напівфабрикати»
3.	Списано виробничі запаси на витрати, які пов'язані з виправленням браку	24 «Брак у Виробництві»	20 «Виробничі запаси» 25 «Напівфабрикати»
4.	Переведено виробничі запаси до складу товарів з метою їх подальшої реалізації	28 «Товари»	20 «Виробничі запаси»
5.	Видано працівнику позику на індивідуальне житлове будівництво у вигляді будівельних матеріалів	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	205 «Будівельні матеріали»
6.	Списано виробничі запаси на витрати, пов'язані з освоєнням виробництва нових видів продукції	39 «Витрати майбутніх періодів»	20 «Виробничі запаси» 25 «Напівфабрикати»
7.	Списано виробничі запаси на загальновиробничі витрати	91 «Загальновиробничі витрати»	20 «Виробничі запаси»
8.	Списано виробничі запаси на адміністративні витрати	92 «Адміністративні Витрати»	20 «Виробничі запаси»
9.	Списано виробничі запаси на витрати, пов'язані із збутом продукції (пакування готової продукції і т.п.)	93 «Витрати на збут»	20 «Виробничі запаси»
10.	Відображено собівартість реалізованих виробничих запасів	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	20 «Виробничі запаси» 21 «Поточні біологічні активи» 25 «Напівфабрикати»
11.	Відображено суму уцінки виробничих запасів	946 «Втрати від знецінення запасів»	20 «Виробничі запаси» 21 «Поточні біологічні активи» 25 «Напівфабрикати»
12.	Відображено суму нестач виробничих запасів, яка підлягає врегулюванню	947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»	20 «Виробничі запаси» 21 «Поточні біологічні активи» 25 «Напівфабрикати»
13.	Списано вартість виробничих запасів на витрати обслуговуючих виробництв	949 «Інші витрати операційної діяльності»	20 «Виробничі запаси» 25 «Напівфабрикати»
14.	Відображено вартість зіпсованих виробничих запасів внаслідок дії непереборної сили	991 «Втрати від стихійного лиха»	20 «Виробничі запаси»

15.	Відображено вартість зіпсованих виробничих запасів внаслідок дії непереборної сили	992 «Втрати від техногенних катастроф і аварій»	21 «Поточні біологічні активи» 25 «Напівфабрикати»
16.	Списано вартість виробничих запасів на здійснення заходів, які пов'язані із запобіганням та ліквідацією наслідків стихійного лиха	993 «Інші надзвичайні витрати»	20 «Виробничі запаси» 25 «Напівфабрикати»

3.2.3. Облік дооцінки та результатів інвентаризації запасів

Первісна оцінка запасів може суттєво змінюватися протягом звітного періоду. З цієї причини на дату складання балансу запаси переоцінюються по чистій вартості реалізації.

Чиста вартість реалізації запасів — очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

У разі дооцінки запасів різниця між первісною вартістю запасів і чистою вартістю реалізації відноситься на збільшення додаткового капіталу і відображається проводкою Д-т 20 «Виробничі запаси» К-т 423 «Дооцінка активів».

Якщо чиста вартість реалізації тих запасів, що були уцінені, надалі збільшується, то на суму збільшення чистої вартості реалізації, але не більше суми попереднього зменшення, запис про попереднє зменшення вартості цих запасів сторнується.

Переоцінка запасів завжди здійснюється після проведення інвентаризації.

Інвентаризація обов'язково проводиться перед складанням річного звіту, в разі матеріально відповідальної особи, після стихійних лих, пожеж, у випадках ліквідації підприємства, передачі майна в оренду, при виявленні фактів крадіжок та зловживань, а також за розпорядженням судових і слідчих органів.

Уцінці підлягають виробничі запаси, які не мають збуту протягом трьох місяців і тих, які не користуються попитом споживачів, а також товари, що частково втратили свою початкову якість. Уцінка здійснюється за даними інвентаризації і оформляється описом-актом та записом: Д-т 946 «Втрати від знецінення запасів» К-т 20 «Виробничі запаси». В кінці звітного періоду сума уцінки списується на фінансові результати діяльності з К-т 946 «Втрати від знецінення запасів» на Д-т 791 «Результат основної діяльності».

Інвентаризацію запасів проводить інвентаризаційна комісія, яка призначається керівником підприємства з обов'язковою участю головного бухгалтера. Проводиться

інвентаризація з метою виявлення фактичної наявності ТМЦ, умов їх зберігання, виявлення нестач, лишків, зловживань. Дані інвентаризації заносяться до інвентарного опису.

Виявлення надлишків запасів відображаються записом Д-т 20 «Виробничі запаси» К-т 719 «Інші доходи операційної діяльності».

Вартість нестач запасів, виявлених при інвентаризації, відображаються: Д-т 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» К-т 20 «Виробничі запаси».

Якщо виявлено винну особу, сума нестачі, що підлягає внесенню винуватцем, відображається записом: Д-т 375 «Розрахунки з відшкодування завданих збитків» К-т 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження були спрямовані на розробку певних пропозицій, щодо вдосконалення організації обліку та контролю запасів на ДП «Куліндорівський КХП».

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи обрано ДП «Куліндорівський КХП», яке займається виробництвом та реалізацією продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, виробництвом готових кормів для тварин, що утримуються на фермах та оптовою торгівлею зерном, насінням та кормами для тварин.

В теоретичній частині кваліфікаційної роботи розглянуто облік запасів, які є важливою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан.

Відмітною особливістю їх є те, що в процесі виробництва запаси використовуються одноразово, а також перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення.

Важливим завданням товарно-матеріальних цінностей є забезпечення безперервної роботи підприємства. Задля цієї мети на складах завжди мають бути виробничі запаси в межах норм, передбачених потребою підприємства, адже запаси - це матеріальні ресурси, до яких належать засоби виробництва, предмети споживання, інші цінності, необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які ще не використовуються. Підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства, досягнення максимальних економічних результатів неможливе без удосконалення обліку, аналізу та контролю товарно-матеріальних цінностей підприємства як однієї з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва та матеріальної основи випуску продукції і це підтверджує актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Наступним етапом нашого дослідження стало проведення аналізу фінансово-господарської діяльності на ДП «Куліндорівський КХП», який показав, що у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшився чистий дохід від реалізації продукції на 19129тис. грн. або 11.41%, що свідчить про збільшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилася на 19656 тис. грн. або 11.9 %. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 17653 тис. грн. або 11,25%, проте адміністративні витрати та витрати на збут збільшилися на 1806 тис. грн. та 197 тис. грн. відповідно. Але це не вплинуло на збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції і її величина була сталою протягом двох років.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 551 тис. грн. На це вплинуло збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 554 тис. грн. та збитку від іншої операційної діяльності на 3 тис. грн.. Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 554 тис. грн. або 26,61 %. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 33 тис. грн. або 27,27%. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 0,65 дня, проте позитивним є також збільшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,65.

Оборотні активи на кінець звітного року збільшились на 4674 тис. грн. або на 20,28%. На це вплинуло збільшення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 7347 тис. грн. або 25,04%. Відбулося зменшення дебіторської заборгованості на 7,91 % , що позитивно характеризує діяльність підприємства, інших оборотних активів на 0,93% та зменшення запасів на 16,21%.

Запаси в структурі оборотних активів займали 43,89%. На кінець звітного року знизилась питома вага запасів до 27,68%.

Рентабельність на підприємстві за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі стійка фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце спад деяких фінансових показників діяльності підприємства. тому можна запропонувати такі заходи:

- підвищити ефективність використання власних коштів;
- детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

Дослідження бухгалтерського обліку підприємства та обліку запасів на ДП «Куліндорівський КХП» показало, що:

- облікова політика ДП «Куліндорівський КХП» складена та відповідає вимогам Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (зі змінами та доповненнями) та національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Метою підприємства є дотримання єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності;

- при відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовують норми відповідних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), затверджених Міністерством фінансів України;

На ДП «Куліндорівський КХП» застосовується План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій, прийнятий Міністерством фінансів України за № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями), але з метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації з дозволу головного бухгалтера вводиться додаткова система субрахунків.

Бухгалтерський облік ведеться з використанням комп'ютерних програм: 1С:7.7 Підприємство, 1С:8.2 Підприємство, MEDOC IS та власно розроблену програму «Access».

Контроль за виконанням Наказу про облікову політику покладається на генерального директора та головного бухгалтера ДП «Куліндорівський КХП».

Підставою для запису в регістрах бухгалтерського обліку є первинні документи, що фіксують факт здійснення господарської операції, а також розрахунки бухгалтерії та бухгалтерські довідки, підготовлені, оформлені і засвідчені у порядку, встановленому нормативними актами, обліковою політикою, наказами Генерального директора, розпорядження уповноважених ним осіб.

Підставою для формування даних податкового обліку є:

- первинні облікові документи (включаючи бухгалтерські довідки);
- аналітичні документи бухгалтерського обліку.

Система бухгалтерського обліку складається з:

- ведення бухгалтерського обліку і складання балансу;
- виконання розрахунків;
- збір статистичних даних;
- розробку планів.

Бухгалтерський облік охоплює усю сукупність господарської та фінансової діяльності підприємства.

Облік запасів на ДП «Куліндорівський КХП» ведеться відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».

Переважну більшість запасів підприємство закуповує у постачальників на підставі укладених договорів (контрактів, угод).

Облік запасів ведеться із застосуванням складського обліку на картках ф. № М-17. Під час контрольної перевірки один раз на місяць бухгалтерія відкриває картки на кожен номенклатурний номер матеріалу і ретельно перевіряє фактичну наявність того чи іншого матеріалу. При виявленні порушення в роботі матеріально відповідальних осіб і за результатами перевірки зауваження вносяться в спеціальний журнал складу і доповідаються головному бухгалтеру підприємства.

Станом на перше число кожного місяця матеріально відповідальна особа переносить кількісні залишки з карток до книги обліку залишків матеріалів (відомість) ф. № М-20. Ця книга відкривається бухгалтерією на рік по кожному складу. Зберігається вона в бухгалтерії і видається комірнику за день до закінчення місяця, а другого-третього числа наступного місяця він повертає її в бухгалтерію. В обов'язок матеріально відповідальної особи входить контроль за відповідністю фактичних залишків за номенклатурними номерами, встановленим нормам запасів (максимум, мінімум) і повідомлення про відхилення відділу постачання підприємства.

Відповідно до Наказу про облікову політику на ДП «Куліндорівський КХП» використовується метод оцінки ФІФО, тобто списання собівартості перших за часом надходження запасів.

Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей на ДП «Куліндорівський КХП» обов'язково проводиться перед складанням річного звіту, або в разі зміни матеріально - відповідальної особи.

Інформацію щодо звітності товарно-матеріальних цінностей відображено в формі №1 «Баланс» другого розділу «Оборотні активи» та у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» в розділі «Запаси», де розкриваються детально складові товарно-матеріальних цінностей за їх балансовою вартістю та сум переоцінки на кінець місяця, кварталу, півріччя та року.

Дослідження питань організації і методики обліку, аналізу та аудиту запасів діяльності ДП «Куліндорівський КХП» можна зробити висновки:

1. В ході проведеного фінансово-економічного аналізу діяльності підприємст-

ва з поглибленим аналізом запасів підприємства та виявленням резервів збільшення виробництва та реалізації продукції за рахунок ефективного використання оборотних активів підприємства на підставі даних форм фінансової та статистичної звітності ДП «Куліндорівський КХП» за 2020-2021 рр. виявлено сучасні підходи щодо проведення економічного аналізу запасів підприємства.

2. Бухгалтерський облік на ДП «Куліндорівський КХП» ведеться згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (зі змінами та доповненнями), Положеннями(стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують ведення обліку запасів підприємства.

3. В результаті дослідження організації обліку запасів на ДП «Куліндорівський КХП» було запропоновано досягти повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції ДП «Куліндорівський КХП». Ця пропозиція була сформульована нами, виходячи зі спостереження простою виробництва через недостатню кількість необхідної сировини. Для правильної організації обліку товарно-матеріальних цінностей на підприємстві, перш за все, необхідно дати відповідь на ряд запитань: звідки, коли, скільки і на яку суму надійшли запаси, як виконуються програми постачання; кому, коли і скільки відпущено виробничих запасів; як виконується програма виробничого споживання; який залишок по окремих видах товарно-матеріальних цінностей і як дотримуються встановлені ліміти, тощо.

Необхідними передумовами правильної організації обліку товарно-матеріальних цінностей є:

- раціональна організація складського господарства;
- розробка номенклатури запасів;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів.

Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і видачі матеріальних запасів у виробництво велику роль грає правильно організоване складське господарство, тому що в діяльності підприємства не завжди можна добитися повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції. Основні функції складського господарства – це акумуляція матеріальних ресурсів в обсягах і номенклатурі, достатніх для безперервності про-

цесу виробництва; належне зберігання і облік матеріалів; планомірне і безперебійне постачання до цехів і ділянок виробничими запасами; підготовка матеріалів до їх безпосереднього споживання, здійснення комплексу операцій, пов'язаних з виконанням контролю, сортування виробничих запасів.

4. Дослідження проведення аудиту запасів підприємства дозволило розробити на ДП «Куліндорівський КХП» комплексний підхід для проведення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк О.П. Економічний аналіз (практикум): [навчальний посібник] / О.П. Антонюк, Т.М. Ступницька, Н.М. Купріна. – [2-ге вид.] . – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 326 с.
2. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навчально практичний посібник / [Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 536 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ebooktime.net>
3. Виробничі запаси: бухгалтерський та податковий облік : Сборник систематизованного законодавства // Бизнес. – 2006. – №12(грудень). – С. 8-210.
4. Все про бухгалтерський облік [Електронний ресурс] : всеукраїнська професійна газета. – Режим доступу : <http://www.vobu.com.ua>.
5. Грабова Н. М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках : навчальний посібник [для студ. вищ. навчальних закладів] / Н. М. Грабова, Ю. Г. Кривоносов. – К. : АСК, 2006. – 416 с.
6. Горщар В. ІС: Запаси на складах та у виробництві. Запаси на складу та у виробництві / В. Горщар // Бухгалтерія. Збірка систематизованого законодавства. – 2007. – Випуск 8. – С. 212 – 226с.
7. Дебет-Кредит [Електронний ресурс] : бухгалтерський журнал – Режим доступу : <http://www.vobu.com.ua>.
8. Жила В.Г. Ревізія і аудит: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2008. — 96 с.
9. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. №996-XIV // Нове діло, 2000. - №15 (34). - 13-20 жовтня.
10. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні щодо удосконалення деяких положень» від 5.10.2017 № 2164-VIII (набрав чинності 1.01.2018).
11. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» від 07.12.2017 № 2245-VIII (набрав чинності 1.01.2018).
12. Закон України “Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” № 2939 – XII від 26.01.93р. із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 №291 зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.

14. Камінська Т. Г. Облік запасів у конфігурації програми «1С: Предприятие 7.7 Бухгалтерский учет для Украины» для сільськогосподарських підприємств / Т.Г. Камінська // Облік і фінанси АПК, 2006. – № 12. – С. 30-37.

15. Коблянська О.І. Фінансовий облік [Текст] : навч. посібник / Коблянська О.І.. – К.: Знання, 2004. – 473 с. .

16. Колосок А. М. Проблемні питання обліку і списання матеріальних цінностей / А. М. Колосок // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10. – С. 229–233.

17. Контроль і ревізія : [Практикум: Навч. посіб. для ВНЗ] / За ред. Бардаш С.В. – Житомир 2004 р. – 384 с.

18. Кузьменко О. М. Сутність виробничих запасів та їх класифікація / О. М. Кузьменко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal

19. Кухарський М. До питання обліку виробничих запасів і продукції сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах / М. Кухарський, З. Гулик // Бухгалтерія в сільському господарстві, 2005. – № 8.– С.6-8.

20. Лишаленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік : [навчальний посібник] / О. В. Лишаленко – Київ : Видавництво “Центр Учбової літератури”, 2003. – 524 с.

21. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. - 3 тє вид., перероб.і доп.- Київ: Вид-во "Центр учбової літератури", 2009р.

22. Ловска І. Д. Організація та ведення обліку виробничих запасів в інформаційному середовищі / І. Д. Ловска [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal

23. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів / Лопатіна В. В. // Наукові праці. Економіка. – Вип. 177. Т. 189. – С. 67-71.

24. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: [монографія] / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.

25. Малюга Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи / Н. М. Малюга. – Житомир : ЖІТІ, 2007.– 384 с

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 “Запаси” [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/document/92420/МСБО_2.pdf.

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 р. за № 336/22868. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.go.ua>.

28. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту// В.В.Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко. За ред.. Немченко В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

29. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : [підручник] / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

30. Олійник Т. О. Проблеми організації обліку на складах підприємств / Т.О. Олійник, Н. В. Резніченко // Всеукр. наук.-вироб. журнал “Сталий розвиток економіки”. – 2011. – № 7. – С. 204-207.

31. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / За редакцією В.С. Леня – К.: Центр навчальної літератури, 2006.- 696с.

32. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено Мінфіном України від 30.11.99 р. №291. Зареєстровано Мін’юстом України 21.12.99 р. №892/4185 (в редакції наказу Міністерства фінансів України 09.12.2011 № 1591) (Наказ 1556-11)).

34. Податковий Кодекс України Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

35. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://buhgalter911.com.ua>.

36. П(С)БО (зі змінами та доповненнями станом на 01.01.2007) – Частина I / [Укладачі: к.е.н., доц. Т.А. Бутинець, к.е.н., доц. О.П. Войналович, к.е.н., доц. С.Ф. Легенчук, к.е.н., доц. Н.А. Остап’юк, викл. В.З. Мошенський, інженери кафедри Н.І. Георгієвна, О.А. Разумна] – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 196 с.

37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 №87 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua.

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO10.aspx>.

39. Романів М. В. Державний фінансовий контроль і аудит : [навчально- методичний посібник] / М. В. Романів – Київ : ТОВ “НІОС”, 1998. – 224 с.

40. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навчальний посібник] / Сопко В. В. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

41. Стельмашук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Центр навчальної літератури, 2007. – 528 с.

42. Сук П. Л. Облік виробничих запасів / П. Л. Сук, Л. О. Черниш // Бухгалтерія в сільському господарстві, 2005. – № 1. – С. 7-10.

43. Тарасенко Н. І. Оцінка виробничих запасів для цілей обліку / Н. І. Тарасенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua

44. Теорія бухгалтерського обліку : [навчальний посібник]. – 2-ге вид., / За ред. Швець В. Г. – К.: 2004. – 444 с.

45. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : [підручник] / Н. М. Ткаченко – Київ : А.С.К., 2006. – 784 с.

46. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підруч. Для студ.екон.спец.вищ.навч.закл.-бте вид., допов. й переробл. – К.: А.С.К.,2008 –784с.

47. Усач Б. Ф. Контроль і ревізія : [підручник] / Б. Ф. Усач – К. : Знання – Прес, 2002. – 253с.

48. Харитонов А. Запаси: обліковуємо правильно / А. Харитонов. // Баланс, 2007.– № 45.– С. 4-5.

Рис 6. Порядок формування первісної вартості запасів на ДП
«Куліндорівський КХП»

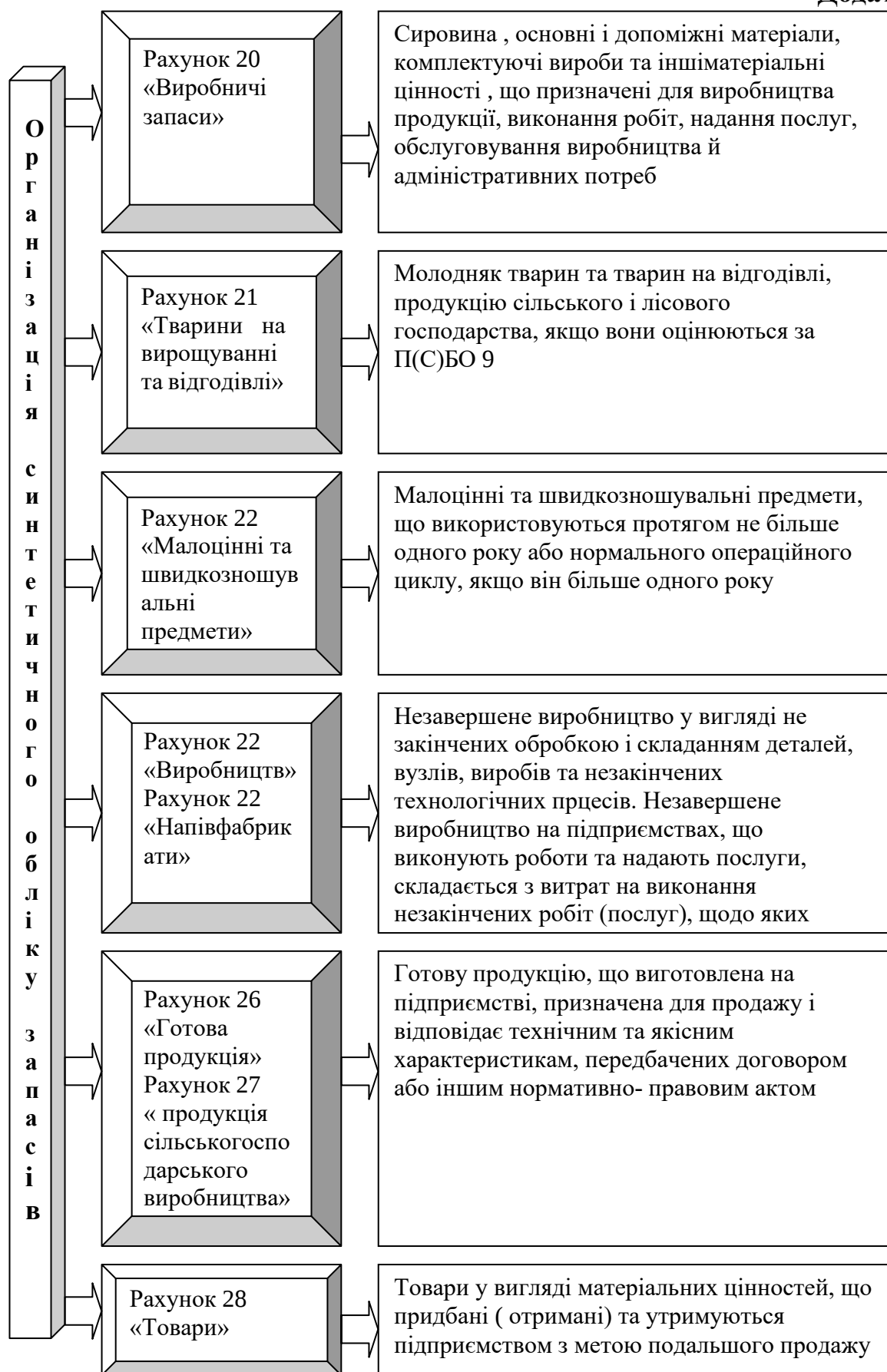

Рис. 7. Схема організації синтетичного обліку запасів на ДП «Куліндорівський КХП»

Таблиця 1.5 – Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку операцій із запасами

N з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Розділ 1. Облік надходження ТМЦ			
1	Придбано ТМЦ з послідуною оплатою: - отримано від постачальників - платників податку на додану вартість (ПДВ) за вартістю без ПДВ - на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією - отримано від постачальників - неплатників ПДВ за вартістю у сумі зобов'язання перед постачальниками Сформовано торгову націнку товарів	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети" 281 "Товари на складі", 282 "Товари в торгівлі" 641 "Розрахунки за податками і платежами" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети" 281 "Товари на складі", 282 "Товари в торгівлі" 282 "Товари в торгівлі"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" 63 "Розрахунки з постачальниками і підрядниками" 63 "Розрахунки з постачальниками і підрядниками" 285 "Торгова націнка"
	Придбано ТМЦ у випадку здійснення попередньої оплати: - здійснено авансовий платіж за ТМЦ - на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією - отримано ТМЦ від постачальників - платників податку на додану вартість за вартістю без ПДВ	371 "Розрахунки за виданими авансами" 64 "Розрахунки за податками і платежами" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети" 281 "Товари на складі", 282 "Товари в торгівлі"	31 "Рахунки в банках" 644 "Податковий кредит" 63 "Розрахунки з постачальниками підрядниками"

Продовження табл. 1.5

N з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
	- визнано зобов'язання перед постачальником на суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	644 "Податковий кредит"	63 "Розрахунки з постачальниками підрядниками"
	Сформовано торгову націнку товарів	282 "Товари в торгівлі"	285 "Торгова націнка"
	Проведено закриття рахунків обліку розрахунків з постачальниками за сплаченими та отриманими запасами	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	371 "Розрахунки за виданими авансами"
3	Придбано і оприбутковано ТМЦ через підзвітних осіб за вартістю без ПДВ	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"	372 "Розрахунки з підзвітними особами"
	визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641 "Розрахунки за податками"	372 "Розрахунки з підзвітними "
4	Оприбутковано товари, повернуті від покупців (способом сторно)	902 "Собівартість реалізованих товарів"	281 "Товари на складі", 282 "Товари в торгівлі"
	Зменшено дохід від реалізації на суму продажної вартості	704 "Вирахування з доходу"	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
	Зменшено суму надмірно нарахованого податкового зобов'язання з ПДВ за операцією (способом сторно)	704 "Вирахування з доходу"	64 "Розрахунки за податками й платежами"
	Відновлено списану суму торгової націнки повернутих товарів (способом сторно)	285 "Торгова націнка"	282 "Товари в торгівлі"
5	Оприбутковано ТМЦ, отримані у вигляді благодійних внесків (гуманітарної допомоги), цільового фінансування	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари"	48 "Цільове фінансування і цільові надходження"
6	Оприбутковано безоплатно отримані ТМЦ	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари"	718 "Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів"
7	Оприбутковано ТМЦ, отримані від учасника (засновника) підприємства	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари"	46 "Неоплачений капітал"

Продовження табл. 1.5

8	Зараховано до складу первісної вартості ТМЦ: - витрати із страхування, митні збори, мито, суми непрямих податків, інші витрати - транспортно-заготівельні витрати за вартістю без ПДВ за умови відстрочки платежу - визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари" 641 "Розрахунки за податками"	63 "Розрахунки з поставальниками та підрядниками", 64 "Розрахунки за податками й платежами", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами", 65 "Розрахунки за страхуванням" 63 "Розрахунки з поставальниками та підрядниками", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами" 63 "Розрахунки з поставальниками та підрядниками", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами"
9	Зараховано фінансові витрати, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу	20 "Виробничі запаси"	68 "Розрахунки за іншими операціями"
10	Оприбутковано ТМЦ раніше не враховані на балансі, а також надлишки ТМЦ, виявлених при інвентаризації	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 23 "Виробництво", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"	719 "Інші доходи від операційної діяльності"
11	Виявлено нестачі і псування ТМЦ при прийманні вантажу з вини поставальника або транспортної організації	374 "Розрахунки за претензіями"	63 "Розрахунки з поставальниками та підрядниками", 685 "Розрахунки з іншими кредиторами"
12	Пред'явлено суму претензії до поставальника на величину різниці між сумою попередньої оплати та сумою, вказаною в одержаних документах	374 "Розрахунки за претензіями"	63 "Розрахунки з поставальниками та підрядниками"
13	Оприбутковано відходи виробництва	20 "Виробничі запаси"	23 "Виробництво"

Продовження табл. 1.5

14	Оприбутковано Виробничі запаси (матеріали), напівфабрикати, готову продукцію тощо, виготовлені на підприємстві	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва"	23 "Виробництво"
15	Оприбутковано ТМЦ, отримані від ліквідації об'єктів основних засобів	20 "Виробничі запаси"	746 "Інші доходи від звичайної діяльності"
16	Оприбутковано ТМЦ, отримані внаслідок здійснення обміну неподібними активами за бартерною угодою: - визнано дохід від реалізації покупцям ТМЦ (інших активів) за справедливою вартістю - нарахована сума податкового зобов'язання з ПДВ за операцією - списано балансову вартість переданих ТМЦ (інших активів) - оприбутковано ТМЦ за справедливою вартістю - визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією - проведено закриття рахунків	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" 70 "Доходи від реалізації", 71 "Інший операційний дохід" 90 "Собівартість реалізації", 94 "Інші витрати операційної діяльності" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари" 641 "Розрахунки за податками й платежами", 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	70 "Доходи від реалізації", 71 "Інший операційний дохід" 641 "Розрахунки за податками" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари" 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"

Розділ 2. Переоцінка ТМЦ		
17	Списано суму, на яку первісна вартість ТМЦ перевищує чисту вартість їх реалізації	946 "Втрати від знецінення ТМЦ" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 23 "Виробництво", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"
18	Відновлено раніше списану величину вартості ТМЦ внаслідок зростання їх чистої вартості реалізації (способом сторно)	946 "Втрати від знецінення ТМЦ" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 23 "Виробництво", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"
Розділ 3. Облік вибуття ТМЦ		
19	Реалізовано (продано) ТМЦ: - списано собівартість реалізованих ТМЦ - отримано дохід від реалізації ТМЦ - нарахована сума податкового зобов'язання з ПДВ за операцією	901 "Собівартість реалізованої готової продукції", 902 "Собівартість реалізованих товарів", 943 "Собівартість реалізованих виробничих ТМЦ" 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками", 37 "Розрахунки з різними дебіторами" 701 "Дохід від реалізації готової продукції", 702 "Дохід від реалізації товарів", 712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари" 701 "Дохід від реалізації готової продукції", 702 "Дохід від реалізації товарів", 712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів" 641 "Розрахунки за податками" (за умови відстрочки платежу), 643 "Податкові зобов'язання" (за умови попередньої оплати)

Продовження табл. 1.5

20	Списано суму торгової націнки, що припадає на реалізовані товари або способом сторно	285 "Торгова націнка" 282 "Товари в торгівлі"	282 "Товари в торгівлі" 285 "Торгова націнка"
21	Відпущено зі складу ТМЦ у виробництво для: - підприємств, що не використовують рахунки класу 8 "Витрати за елементами" - підприємств, що використовують рахунки класу 8 "Витрати за елементами"	23 "Виробництво" 80 "Матеріальні витрати"	20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 21 "Поточні біологічні активи", 25 "Напівфабрикати" 20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 21 "Поточні біологічні активи", 25 "Напівфабрикати"
22	Передано зі складу ТМЦ для виправлення виробничого браку	24 "Брак у виробництві"	20 "Виробничі запаси", 25 "Напівфабрикати"
23	Списано собівартість остаточного браку	24 "Брак у виробництві"	23 "Виробництво"
24	Відпущено зі складу ТМЦ (крім підприємств, що використовують рахунки класу 8 "Витрати за елементами"), для: - загальновиробничих потреб підприємства - загальногосподарських потреб підприємства - забезпечення збуту продукції - виконання досліджень та розробок - утримання об'єктів житлово-комунального господарства і об'єктів соціально-культурного призначення	91 "Загальновиробничі витрати" 92 "Адміністративні витрати" 93 "Витрати на збут" 941 "Витрати на дослідження і розробки" 949 "Інші витрати операційної діяльності"	20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"
25	Відпущено зі складу ТМЦ для використання в процесі капітального будівництва або поліпшення, модернізації, модифікації основних засобів	15 "Капітальні інвестиції"	20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети"
26	Відпущено зі складу ТМЦ у переробку стороннім організаціям	206 "Матеріали, передані в переробку"	201 "Сировина й матеріали"

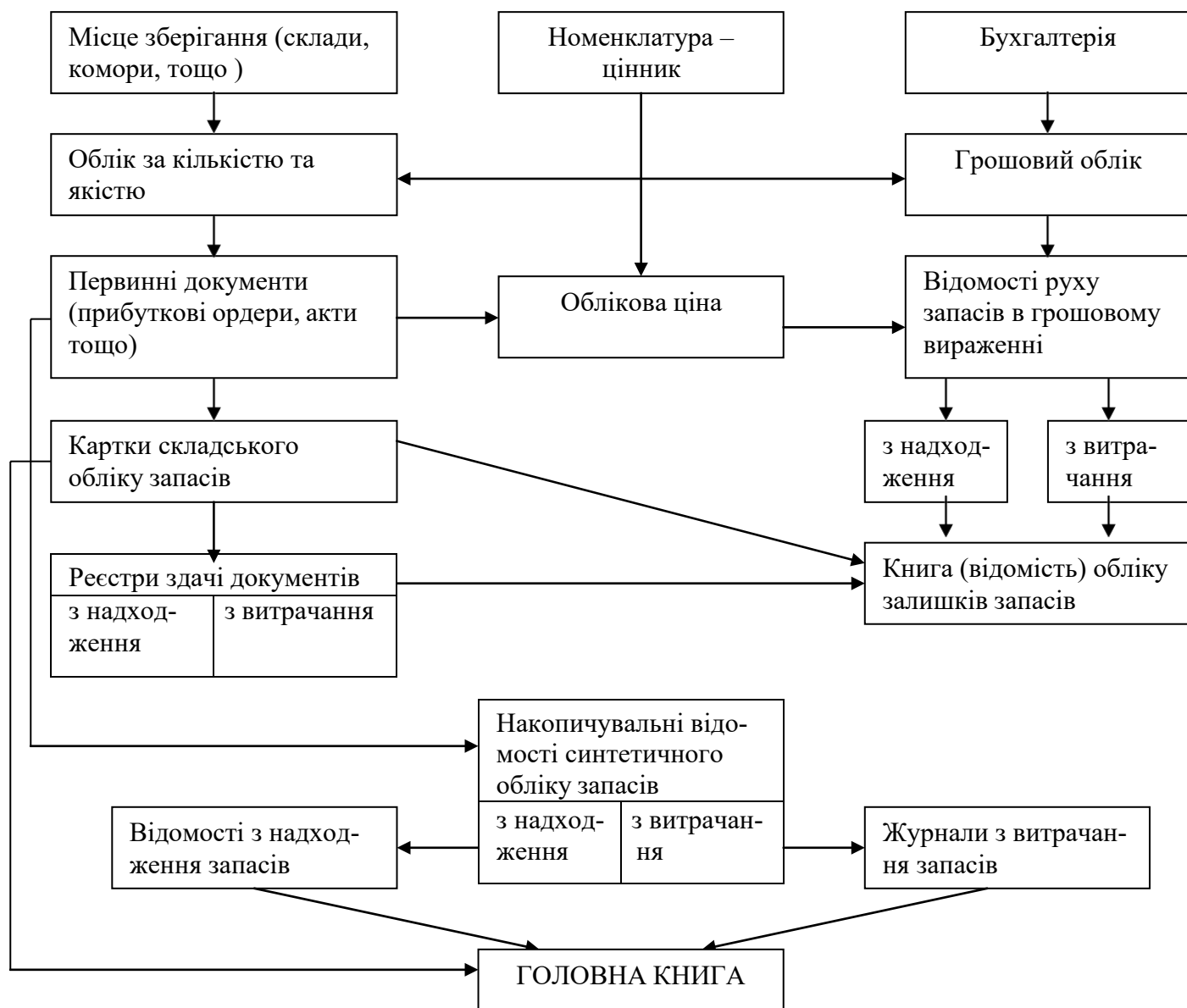
Продовження табл. 1.5

27	Відпущено зі складу ТМЦ для підготовки та освоєння нових видів продукції, технологій, виробництв та агрегатів (пускові витрати)	39 "Витрати майбутніх періодів"	20 "Виробничі запаси", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 25 "Напівфабрикати"
28	Виявлено нестачі та втрати від псування ТМЦ в результаті інвентаризації Одночасно зарахована на позабалансовий рахунок балансова вартість списаних сум нестачі та втрат від псування ТМЦ до прийняття рішення про конкретних винуватців	947 "Нестачі і втрати від псування цінностей"	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 23 "Виробництво", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"
		На позабалансовому рахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей" здійснюється запис про збільшення сум невідшкодованих нестач і втрат від псування ТМЦ	
29	Визнано дохід в сумі, що належить до відшкодування винними особами нестач та втрат від псування ТМЦ нарахована сума податків та платежів за операцією Одночасно списані з позабалансового рахунку суми нестач та втрат від псування ТМЦ, що належать до відшкодування винуватцями	375 "Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків"	716 "Відшкодування раніше списаних активів"
		716 "Відшкодування раніше списаних активів"	64 "Розрахунки за податками й платежами"
		На позабалансовому рахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей" здійснюється запис про зменшення сум невідшкодованих нестач і втрат від псування	
30	Передано ТМЦ як внесок до статутного капіталу іншого підприємства: - собівартість фінансової інвестиції, що вказана у статутних документах - списано собівартість переданих ТМЦ	14 "Довгострокові фінансові інвестиції" 943 "Собівартість реалізованих виробничих ТМЦ"	68 "Розрахунки за іншими операціями" 20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"

Продовження табл. 1.5

	- визнано дохід від реалізації переданих ТМЦ - нарахована сума податкового зобов'язання ПДВ за операцією - проведено закриття рахунків	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" 701 "Дохід від реалізації готової продукції", 702 "Дохід від реалізації товарів", 712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів" 68 "Розрахунки за іншими операціями"	701 "Дохід від реалізації готової продукції", 702 "Дохід від реалізації товарів", 712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів" 64 "Розрахунки за податками й платежами" 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
31	Безоплатно передано ТМЦ Нарахована сума податкового зобов'язання ПДВ за операцією	949 "Інші витрати операційної діяльності" 949 "Інші витрати операційної діяльності"	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 25 "Напівфабрикати", 26 "Готова продукція", 28 "Товари" 64 "Розрахунки за податками й платежами"
32	Списано за розрахунком розподілену величину транспортно-заготівельних витрат (у разі їх узагальнення на окремому субрахунку обліку ТМЦ)	15 "Капітальні інвестиції", 23 "Виробництво", 24 "Брак у виробництві", 90 "Собівартість реалізації", 91 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут", 94 "Інші витрати операційної діяльності"	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 28 "Товари"
33	Списано втрати ТМЦ, понесені внаслідок надзвичайних подій	99 "Надзвичайні витрати"	20 "Виробничі запаси", 21 "Поточні біологічні активи", 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети", 26 "Готова продукція", 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", 28 "Товари"

Розділ 4. Позабалансовий облік ТМЦ		
34	Отримано від замовника давальницьку сировину на переробку	На позабалансовому рахунку 022 "Матеріали, прийняті для переробки" здійснюється запис про надходження давальницької сировини
35	Списано вартість переробленої давальницької сировини	На позабалансовому рахунку 022 "Матеріали, прийняті для переробки" здійснюється запис про вибуття давальницької сировини
36	Прийнято ТМЦ на відповідальне зберігання	На позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні" здійснюється запис про надходження ТМЦ на відповідальне зберігання
37	Списано вартість ТМЦ після їх повернення власнику	На позабалансовому рахунку 023 "Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні" здійснюється запис про вибуття ТМЦ, повернених власнику
38	Отримано товари за договорами комісії (консигнації), поруки та іншими подібними за змістом цивільно-правовими договорами	На позабалансовому рахунку 024 "Товари, прийняті на комісію" здійснюється запис про надходження товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки та інших подібних за змістом цивільно-правових договорів
39	Списано вартість товарів після виконання умов договорів комісії (консигнації), поруки та інших подібних за змістом цивільно-правових договорів	На позабалансовому рахунку 024 "Товари, прийняті на комісію" здійснюється запис про вибуття товарів після виконання умов договорів комісії (консигнації), поруки та інших подібних за змістом цивільно-правових договорів

**Схема організації бухгалтерського обліку запасів на
ДП «Куліндорівський КХП»**

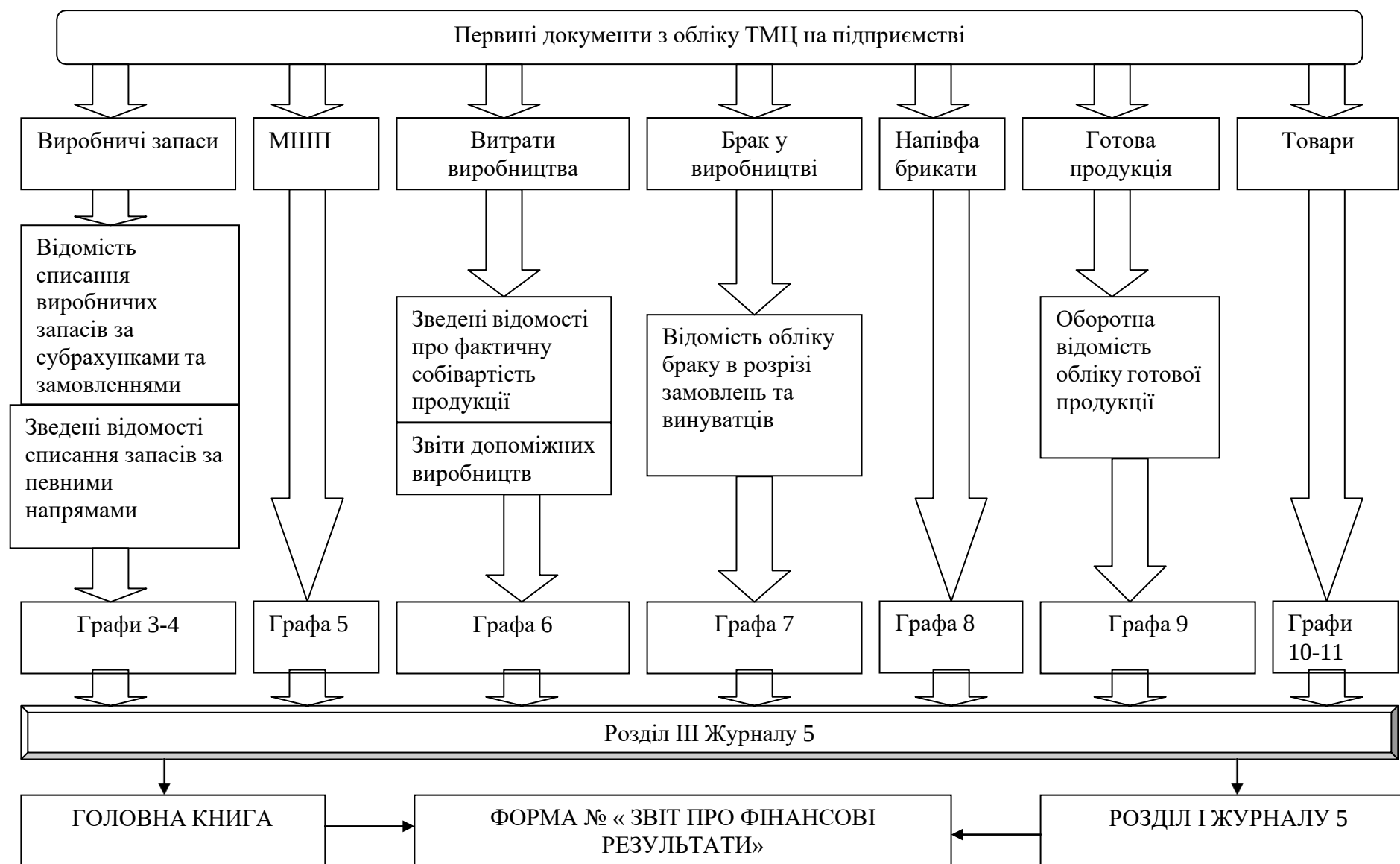

Рис. 8 – Порядок формування даних з обліку запасів

Рис. 9 – Послідовність проведення аудиторської перевірки ТМЦ

Таблиця 4.2— Типові помилки і порушення в обліку запасів

№ з/п	Назва порушення	Нормативний акт, який порушено	Методи дослідження
1	Неповне оприбуткування ТМЦ, що надійшли	Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від 19.04.93 р.	Документальна перевірка по суті, фактична перевірка, обстеження
2	Оприбуткування ТМЦ при відсутності позначок у журналі обліку виданих довіреностей про оприбуткування ТМЦ	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-ХІУ, із змінами і доповненнями	Документальна перевірка, формальна перевірка (за формою)
3	Виявлення нестач, лишків, присвоєння ТМЦ	Типовий порядок визначення норм ТМЦ ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93 р., зареєстрований від 15.06.93 р.	Фактична перевірка, спостереження
4	Завищення собівартості заготівельних матеріалів	Типовий порядок визначення норм ТМЦ ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93 р., зареєстрований від 15.06.93 р.	Документальна перевірка по суті, арифметична перевірка
5	Необґрунтовані претензії до постачальників	Договір із постачальником	Документальна перевірка по суті, опиту-
6	Порушення норм або лімітів списання ТМЦ	Типовий порядок визначення норм ТМЦ ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93 р., зареєстрований від 15.06.93р.	Документальна перевірка, по суті, арифметична перевірка
7	Порушення порядку проведення інвентаризації	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових коштів і	Фактична перевірка, спостереження
8	Проведення інвентаризації при відсутності МВО	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових коштів і документів та розрахунків № 69 від 11.08.94 р.	Документальне, по суті, спостереження, опитування, обстеження
9	Помилки та підробки при кодуванні документів	Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від 19.04.93 р.	Документальна перевірка по суті
10	Незадовільна постановка бухгалтерського обліку	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-ХІУ, із змінами і доповненнями	Обстеження, опитування

Продовження табл.4.2

11	Незадовільна організація складського господарства та зберігання ТМЦ	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-ХІУ, із змінами і доповненнями	Обстеження, оглядова перевірка
12	Відпускання ТМЦ за заниженими цінами	П(с)БО 9 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "ТМЦ"	Документальна перевірка по суті, арифметична
13	Неправильне оформлення первинних документів з обліку ТМЦ та їх	Наказ Міністерства статистики України № 193 "Про затвердження типових форм первинних документів	Документальна перевірка за формою
14	Невиділення в первинних документах ПДВ, відсутність податкових	Закон України "Про податок на додану вартість" від 03.04.97 р. № 168/97-ВР, із змінами і	Документальна перевірка за формою, по суті
15	Відсутність договору про повну матеріальну відповідальність	Ст. 121 Кодексу законів про оплату праці	Обстеження

Таблиця 4.3 - Нормативно-довідкові документи, які використовуються в ході контролю запасів

Джерело інформації	Зміст операції	Використання інформації ревізорами
П(с)БО 9 "Запаси"	Методика обліку запасів на підприємстві, розкриття інформації в фінансовій звітності	Нормативно-правове регулювання при дослідженні операцій, пов'язаних із рухом запасів
Нормативні документи про поставки продукції виробничо-технічного призначення	Договірні відносини між підприємствами-постачальниками та покупцями виробничо-технічного призначення	Доцільність придбання продукції виробничо-технічного призначення та її використання, дотримання правил приймання за кількістю та якістю
Нормативні документи про інвентаризацію запасів	Організація і проведення інвентаризації запасів	Дотримання нормативних актів при здійсненні контролю за цілісністю запасів, визначення розмірів нестачі, пошкодження запасів, установлення осіб, відповідальних за збитки
Нормативні документи про документи і документообіг у бухгалтерському обліку	Порядок оформлення первинних документів при виконанні господарських операцій на підприємствах, надання їм юридичної сили	Дослідження господарських операцій, пов'язаних із рухом запасів, використання первинних документів у системі доказів
Нормативно-довідкова інформація про порядок видачі доручень на отримання запасів, відпуск їх за дорученнями	Застосування доручень при оформленні операцій, пов'язаних з отриманням та відпуском запасів	Визначення відповідальних осіб за отримані запаси
Основне положення про облік тари на підприємстві	Організація та методика обліку тари на підприємстві	Дослідження господарських операцій із використанням тари та її обліку
Нормативні документи про бухгалтерський облік МШП	Порядок обліку МШП	Дослідження господарських операцій з МШП
МШП на складі та в експлуатації	Дотримання нормативних актів при обліку МШП	Дослідження господарських операцій про передачу МШП в експлуатацію
Податкове законодавство	Оподаткування операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів	Дослідження правильності оподаткування операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів
Короткі вказівки щодо застосування типових міжгалузевих форм первинної документації з обліку запасів	Правила оформлення первинних документів з обліку запасів	Оцінка якості первинних документів з обліку запасів на підприємстві
Нормативні документи про норми списання та витрачання запасів	Списання запасів за кількістю та якістю	Дослідження господарських операцій із списання запасів
Нормативні документи про списання природного убутку	Встановлення втрат у межах природного убутку	Дослідження господарських операцій зі списання втрат у межах природного убутку

Таблиця 1.10 - Типові помилки і порушення в обліку запасів

№ з/п	Назва порушення	Нормативний акт, який порушено	Методи дослідження
1	Неповне оприбуткування запасів, що надійшли	Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від	Документальна перевірка по суті, фактична перевірка, обстеження
2	Оприбуткування запасів за відсутності позначок у журналі обліку виданих довіреностей про оприбуткування запасів	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV, із змінами і доповненнями	Документальна перевірка, формальна перевірка (за формою)
3	Виявлення нестач, лишків, присвоєння запасів	Типовий порядок визначення норм запасів ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93р., зареєстрований від	Фактична перевірка, спостереження
4	Завищення собівартості заготовельних матеріалів	Типовий порядок визначення норм запасів ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93р., зареєстрований від	Документальна перевірка по суті, арифметична перевірка
5	Необґрунтовані претензії до постачальників	Договір із постачальником	Документальна перевірка по суті, опитування
6	Порушення норм або лімітів списання запасів	Типовий порядок визначення норм запасів ТМЦ № 17-60/29, 07-102 від 31.05.93 р., зареєстрований від	Документальна перевірка, по суті, арифметична перевірка
7	Порушення порядку проведення інвентаризації	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових коштів і документів	Фактична перевірка, спостереження
8	Проведення інвентаризації за відсутності МВО	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, ТМЦ, грошових коштів і документів	Документальне, по суті, спостереження, опитування, обстеження
9	Помилки та підробки при кодуванні документів	Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів № 193 від	Документальна перевірка по суті
10	Незадовільна постановка бухгалтерського обліку	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV, із змінами і	Обстеження, опитування
11	Незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів	Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. № 996-XIV, із змінами і	Обстеження, оглядова перевірка
12	Відпускання запасів за заниженими цінами	П(с)БО 9 — Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси"	Документальна перевірка по суті, арифметична перевірка
13	Неправильне оформлення первинних документів з обліку запасів та їх неправильне застосування	Наказ Міністерства статистики України № 193 "Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів"	Документальна перевірка за формою
14	Невиділення в первинних документах ПДВ, відсутність податкових накладних	Закон України "Про податок на додану вартість" від 03.04.97 р. № 168/97-ВР, із змінами і доповнен-	Документальна перевірка за формою, по суті
15	Відсутність договору про повну матеріальну відповідальність	Ст. 121 Кодексу законів про оплату праці	Обстеження